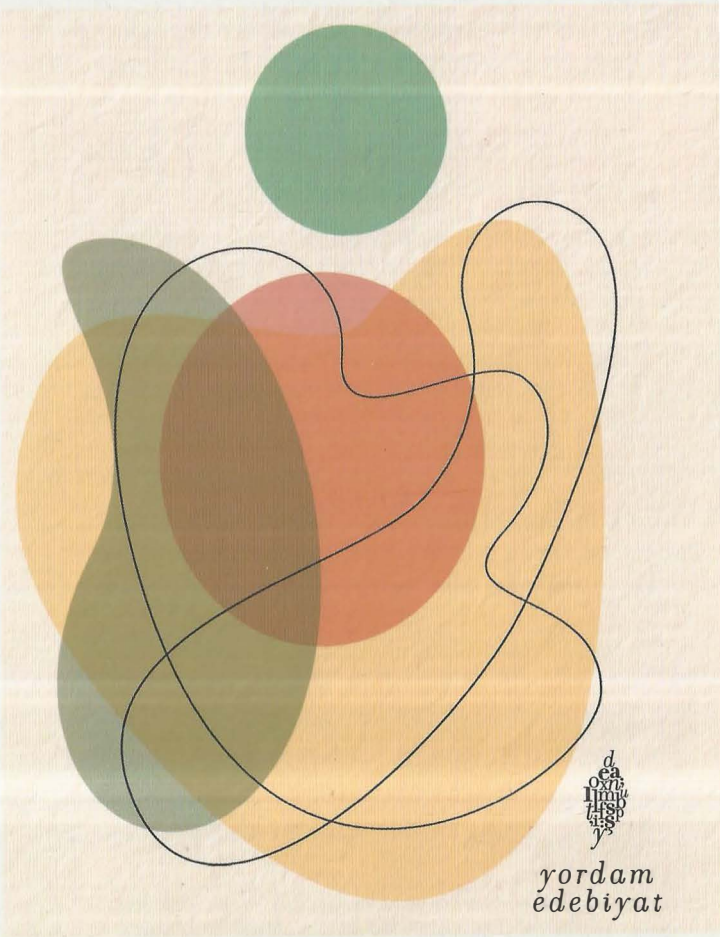
MAYIS GECESİ

NİKOLAY GOGOL

BİR SOLUKTA KLASİKLER

yordam edebiyat

Türkçesi: Hasan Âli Ediz

MAYIS GECESİ | NİKOLAY GOGOL

Hasan Âli Ediz (1904, Priboy, Sırbistan - 3 Temmuz 1972, İstanbul)

70'e yakın çeviriye imza atmış yetkin ve öncü çevirmenlerimizdendir.

Sırbistan'ın Priboy kasabasında doğdu ve on bir yaşına kadar orada yaşadı. Balkan Savaşı'ndan sonra, 1913 yılında, ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etti.

Telgrafçı olan babası 1914 yılında askere alınınca ailenin maddi durumu kötüleşti. Hasan Âli Ediz, gündüz okula devam etmek ve akşamları ekmek fırınında çalışmak durumunda kaldı. 1919'da İstanbul'un İngilizler tarafından işgali sırasında işgale karşı bildiri dağıtmaktan tutuklandı. 1921 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine girdi. Maddi yetersizlik sebebiyle Askerî Tıp Akademisi'ne geçti. 1921 yılından 1930'lu yıllara kadar Türkiye Komünist Partisi (TKP) içinde çalışma yürüttü, Merkez Komitesi ve Politbüro'ya seçildi. 1923 1 Mayıs'ında "komünist bildirileri dağıttığı" için tutuklandı. Nisan 1924'te ikinci kez tutuklandı ve Askerî Tıp Akademisi'nden atıldı. İki ay hapiste kaldı. 1925'te Sovyetler Birliği'ne gitti. Gıyabında 15 yıl kürek cezasına çarptırıldı. Orada kaldığı beş yıl içinde bir yandan siyasal faaliyetlerini sürdürürken bir yandan da tıp eğitimine devam etti. Türkiye'ye döndükten sonra, 1930-1935 yılları arasında hapis yattı.

Sonraki yıllarda kendini tümüyle yazarlığa ve çevirmenliğe verdi. Devlet Kitapları Müdürlüğü'ne danışman olarak girdi ve buradan emekli oldu.

Hasan Âli Ediz'in asıl verimi çeviri alanındadır. Milli Eğitim Bakanlığı Dünya Klasikleri dizisinin gerçekleşmesine önemli katkısı oldu. Fransızca, Rusça ve Sırpça bilen Ediz, pek çok klasik ve çağdaş yapıtı Türkçeye kazandırdı.

Ölümünden sonra, Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS) tarafından Hasan Âli Ediz Çeviri Ödülü verilmeye başlandı. Ne var ki bu ödül, TYS'nin 12 Eylül Darbesi'nden sonra kapatılmasıyla kesintiye uğradı.

Suç ve Ceza (Dostoyevski); *Anna Karenina* (Tolstoy); *Seçme Hikâyeler-1* ve *Seçme Hikâyeler-2* (Çehov); *Babalar ve Çocuklar* ve *Duman* (Turgenyev); *Mayıs Gecesi* ve *Portre* (Gogol); *Dubrovski, Biyelkin Hikâyeleri* ve *Mısır Geceleri* (Puşkin); *Ekmeğimi Kazanırken* ve *Benim Üniversitelerim* (Gorki), Yordam Edebiyat'ın yayımladığı ve yayımlayacağı Hasan Âli Ediz çevirilerinden bazılarıdır.

Hasan Âli Ediz'in Rusça aslından çevirdiği *Mayıs Gecesi* (*Майская ночь - Mayskaya noç*), ilk olarak 1938 yılında (*Portre* ile birlikte, Remzi Kitabevi) yayımlanmıştır.

Yordam Edebiyat: 88 • Mayıs Gecesi • Nikolay Gogol
ISBN 978-605-172-396-9 • *Türkçesi:* Hasan Âli Ediz
Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • *Birinci Basım:* Ekim 2020
© Yordam Kitap, 2016

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 44790)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat
www.instagram.com/yordamkitap

Baskı: İnkılâp Kitabevi Baskı Tesisleri (Sertifika No: 44066)
Çobançeşme Mah. Altay Sok. No: 8
Yenibosna / Bahçelievler - İstanbul
Tel: 0212 496 11 11

BİR SOLUKTA KLASİKLER

NİKOLAY GOGOL

MAYIS GECESİ

ÖYKÜ

TÜRKÇESİ
HASAN ÂLİ EDİZ

yordam
edebiyat

Gogol Üzerine

*Hasan Âli Ediz**

Gogol, orta halli bir derebeyi ailesinden geliyordu. Ailesinin kökleri ta Ukrayna Kazaklarına kadar dayanır.

Çocukluğu zayıf ve hastalıklı geçti. Küçük Gogol'de müzmin bir sıraca vardı, sürekli tedavi altında yaşadı.

Oldukça erken yaşta okuyup yazma öğrenen Gogol'ün özellikle şiir okumakta özel bir yeteneği vardı. Bütün çocukluğu "Dikanka dolayındaki çiftlik"te geçti. Gogol ailesinin bu çiftlikte sürdüğü, eski geleneklerle, dinsel törenlerle dolu derebeyce-ataerkil yaşam biçimi, çocuk Gogol'ün oluşum halindeki zekâ ve görüşleri üzerinde çok derin izler bıraktı. Doğduğu evdeki alçak tavanlı küçük ve karanlık odalar, hizmetçi daireleri, sık ağaçlı ve koyu gölgeli bahçeler, Ukrayna'nın halk şiirleri ve halk türküleri, ihtiyar kadınların IV. Katerina döneminden kalma öyküleriyle, o döneme ilişkin anıları hür Kazaklar hakkındaki konuşmalar, annesinin Mahkemei Kübra, günahkârların çekeceği cehennem azabı vesaire hakkında anlattığı bitmez tükenmez masallar, çocuk Gogol'ün düş kurma yeteneğini besleyen başlıca manevi besinler oldu.

Gerek Gogol'ün ailesi, gerekse Gogol ailesinin ilişkide bulunduğu öbür komşu aileler, toprak köleliği düzeni içinde yaşıyordu. İşte Gogol'ün görüşlerini doğuran, onun dünyaya

---

* Hasan Âli Ediz'in Gogol'le ilgili uzun bir inceleme yazısından "Bir Solukta Klasikler" dizimiz için kısaltılmıştır.

bakış açısını meydana getiren, bu maddi ve manevi ortamdır. Gogol'de, yaşamının sonlarına doğru meydana gelen değişiklikleri özellikle bu koşullarla açıklamak zorundayız.

Gogol'ün dingin ve herkesten uzak çiftlik yaşantısı, Gogol ailesinin, akrabaları olan Troşçinski'ye misafir gitmeleriyle temelinden değişti... Küçük Gogol, babasının evindeki ölü sessizlikle buradaki neşeli yaşayış arasındaki farkı görmemezlik edemezdi. Nitekim Gogol'ün hem mistik hem de şen ve alaycı bir nitelik taşıyan birçok eseri bu koşulların ürünüdür.

Kont Bezborodski'nin parasıyla açılan ve sonraları "Lise" ismini alan Nijni ortaokulu, Puşkin'in okuduğu Çarskoyeselo'daki okul gibi soylu çocuklarına özeldi. Gogol bu okula Troşçinski'nin yardımıyla bedava olarak, devlet hesabına kaydedildi. Okula girmek için bir eleme sınavından geçmek gerekiyordu. Gogol bu sınavı güçlükle verebildi. Sınavda en başarılı olduğu ders din dersi idi.

Gogol, okuldaki derslerden ancak resme merak sarmıştı. Resimdeki başarıları büyüktü. Genellikle Gogol'ün okuldan edindiği yararlar sınırlıydı: Biraz dil öğrenmiş, öğretmenlerinden birinin özel dikkati sonucunda kendisinde felsefeye bir sempati uyanmıştı. Gogol, okuldan çok okul dışındaki okumasından yarar gördü.

Gogol, büyük bir ilgiyle o zamanki edebiyat akımlarını izliyordu. Puşkin'i tapınırcasına severdi. O sıralarda bölüm bölüm çıkmakta olan Puşkin'in *Yevgeni Onegin* adlı manzum eserini çılgın bir sevinçle okudu. Gogol özellikle şiire çok düşkündü, ilk edebî yazılarını şiir halinde yazdı.

Gogol'ün sanatı daha okul sıralarında belirmeye başlamıştı. Mizahi yazılarda belirgin bir başarı gösteriyordu. Çeşitli arkadaşları hakkında yazdığı taşlamalar dikkate değer yazılardı.

Gogol okul sıralarında iken tiyatroya da büyük bir sempati duymaya başladı. Okulda, öğrencilerin hazırlayıp temsil ettiği piyeslerde Gogol hem aktör, hem rejisör hem de dekoratördü.

Gogol en sonunda 1828 yılı Haziran'ında Nijni ortaokulunu bitirdi. Aralık ayına kadar annesinin yanında, Vesilyevka'da kaldı. Sabırsızlıkla Petersburg'a gitme gününün yaklaşmasını beklemeye başladı.

Gogol, Petersburg'da derin bir düş kırıklığına uğradı. Kent, taşralı öğrenciyi soğuk karşıladı. Hayalinde "fikir ve sanat merkezi" olarak büyüttüğü Petersburg, bürokratik ve tuhaf yaşam biçimiyle Gogol'ü şaşırttı. Gogol'ün kendilerinden kaçtığı o taşralı, o basit insanlar, burada da adım başında karşısına çıkıyordu. Çiftlikteki rahat köşk yaşantısından sonra, Petersburg'un dördüncü kat odalarından birinde oturmak zorunda kalması Gogol'e pek acı geldi.

Gogol, 1829 yılında V. Alof takma adıyla "Hans Kühelgarten" adlı manzum bir hikâye yayınladı. Hikâyenin başında, sözde yayımcı tarafından yazılmış gibi gösterilen bir de önsöz vardı. Oysa bu önsöz de Gogol'ündü. Yayımcı bu önsözünde, bu manzum hikâyenin on sekiz yaşında bir gence ait olduğunu söylüyor ve bu genç yeteneği okuyuculara tanıtmaya aracı olmaktan "gurur" duyduğunu ekliyordu.

Manzum hikâyenin çıkışı Gogol'ün umduğu etkiyi yapmadı. Eleştirmenler buna şiddetle hücum etti. Bu durumdan cesareti kırılan Gogol piyasaya çıkardığı kitapları topladı.

1829 yılı 1 Kasım günü bakanlığın birinde otuz ruble aylıklı küçük bir iş buldu. Ne var ki, bu para ile geçinemedi. Daha bol kazançlı bir iş bulmak üzere, girişinden dört ay sonra bu işinden ayrıldı. Ancak 1830 yılı Nisan'ında yeni bir iş bulabildi. Bu yeni işinden ayda elli ruble almaya başladı. Kısa bir zaman sonra maaşı arttı.

Gogol bir yandan işine devam ederken öbür yandan da edebiyatla uğraşıyordu. Kitap eleştirileri, makaleler yazıyor, *Dikanka Dolayındaki Çiftlik Geceleri* için materyal topluyordu. 1830-31 yıllarında yayınladığı iki hikâye oldukça başarı kazandı.

Gogol 1831 yılı Mayıs'ında, Türkçemizde *Çiftlik Geceleri* adıyla tanınan Ukrayna yaşamına ait bir kısım hikâyelerini hazırlamış bulunuyordu. *Mayıs Gecesi*'nde Ukrayna gecelerini, Ukrayna semasını, Ukrayna mehtabını anlatan Gogol, *Soroçin Fuarı*'nda güneşli "Küçük Rusya"yı, oradaki mutlu ve gönençli insanları betimlemektedir. Bütün *Çiftlik Geceleri*'nde göze batan en büyük özellik her şeyin, abartılı bir renk, bir ışık tufanı altında gösterilmesidir.

Gogol *Çiftlik Geceleri*'nden sonra art arda en güzel yazılarını yazmaya başladı. *Mirgorod* ve *Petersburg Hikâyeleri* (1834-1835) bu dönemin ürünleridir.

Mirgorod ve *Petersburg Hikâyeleri*, Gogol'ün edebî gelişiminde kararsızlığı anlatan bir dönemdir, bir dönüm noktasıdır. *Mirgorod*'da "Viy" gibi baştanbaşa fantastik bir ruh ile dopdolu bir hikâyenin yanında "Taras Bulba" gibi Kazakların tarihine ait bir uzun hikâye, âdeta gerçekçiliğin şaheseri sayılan "Eski Zaman Derebeyleri" gibi başka hikâyeler vardır. *Petersburg Hikâyeleri*'nin en ilginç ve en güzelleri: "Neva Caddesi", "Bir Delinin Hatıra Defteri", "Burun", "Portre", "Kaput [Palto]", "Kolyaska", "Roma"dır.

Gogol'ün "Kumarbazlar" ve "Evlenme" adlı komedileri de bu dönemin ürünüdür. Gogol yine bu sıralarda "Toprak ve İnsanlar" adı altında üç ciltlik büyük bir tarih kitabı yazmayı tasarladı. Ukrayna tarihi için malzeme toplamaya başladı.

Yalnız edebî etkinlik Gogol'ü doyurmuyordu. Bilime karşı da büyük bir merak duyuyordu. Üniversitede profesör olmak onun için bir ideal haline gelmişti. Sonunda 1834 yılında Petersburg Üniversitesi genel tarih profesörlüğüne atandı. Ama bütün iyi niyetine rağmen Gogol'de bir üniversite profesörü olmak için gereken bilimsel temel yoktu. Daha ilk dersinde bunu kendisi de fark etmişti. Profesörlükten ayrıldıktan sonra yeteneksizliği öne sürülerek aleyhinde bir sürü dedikodu yapıldı.

Gogol, 1834 yılında başladığı *Müfettiş (Revizör)* komedisini 1836 yılında bitirdi. Bunu büyük bir güçlükle tiyatroya ka-

bul ettirmeyi başardı. Komedi ilk kez 1836 yılı 19 Nisan'ında Petersburg'da oynandı ve büyük bir başarı kazandı. Ancak hükümet çevrelerinde kötü bir etki bıraktı. Yüksek memurlardan çoğu komedinin aleyhinde konuşmalarda bulundular. Hatta bizzat çar bile eseri beğenmediğini söyledi.

Oysa gerçekte *Müfettiş*, Gogol'ün *Ölü Canlar*'dan sonra en büyük, en gerçekçi eseridir. Çarlığın ve sağ basının Gogol'e bu şiddetli hücumları, yapıtın değeri hakkında en güzel kanıttır. Bütün bu hücumlardan ürken Gogol, Avrupa'ya gitmeye karar verdi.

Avrupa'da kaldığı sürece, hummalı bir şekilde *Ölü Canlar* eserini hazırladı. Puşkin'in ölüm haberini de (1837) Avrupa'da iken aldı. Bu haber ona pek dokundu. 1837 yılı Mart'ında Roma'dan Pletnev'e yazdığı bir mektubunda, Puşkin'in ölümü hakkında duygularını şöyle kaydediyordu:

"...Puşkin'in ölümüyle, benim için yaşamın bütün tadı kaçmış bulunuyor. Puşkin'in esiniyle yazmakta olduğum *Ölü Canlar*'ı artık yazamayacak haldeyim. Elime birkaç kez kalemi aldığım halde her seferinde kalem elimden düştü... Puşkin'in bu esere ne kadar sevineceğini düşünerek avunuyordum. Şimdi ise Puşkin'in övgüsünden yoksun kalacağım. Artık benim için bu eserin ne değeri var? Hatta yaşamın bile benim için hiçbir değeri kalmadı."

Buna rağmen Gogol kısa bir aradan sonra yine *Ölü Canlar* üzerinde çalışmaya başladı.

Gogol, *Ölü Canlar*'ın birinci cildini 1835 yılında yazmaya başladı; ancak yedi yıl sonra, yani 1843 yılında bitirdi. Eser o yıl basıldı. *Ölü Canlar*'ın çıkışı da *Müfettiş*'in çıkışı gibi Rusya ölçüsünde büyük yankı uyandırdı. Eserin leh ve aleyhinde birçok yazı yazıldı. O çağın en büyük eleştirmenlerinden Herzen *Ölü Canlar*'ı okur okumaz: "Bu eser bütün Rusya'yı sarstı!" hükmünü verdi. Yine o dönemin büyük eleştirmenlerinden Belinski: "Bu, sosyal bir eserdir; muazzam bir edebî eserdir!" fikrini ileri sürdü.

Gogol, daha küçüklüğünden beri sağlığı bozuk biriydi. Son zamanlarda ise sağlığı büsbütün bozulmuştu. Çevresinin ve ailesinin ona verdiği kötü terbiye, özellikle bu anlarda kendini kuvvetle göstermeye başladı. Büyük yazar, kendisinde bin bir hastalık olduğu kuruntusuna kapılıyor, bir doktordan öbür doktora koşuyordu. Hasta ve sakat bedeninin ruh hali de genel durumu ile birlikte gittikçe bozuluyor ve bu durum onu mistisizme sürüklüyordu. En büyük avuntuyu dinde ve dindarlıkta görmeye başladı. Durmadan dinsel kitaplar okuyordu.

Bütün bu gürültüler *Ölü Canlar*'ın ikinci cildinin hazırlanmasını da geciktirdi. Gogol, *Ölü Canlar*'ın ikinci cildini daha 1840 yılında yazmaya başlamış ve 1842 yılında bitirmişti. Ama bu arada geçirdiği derin bir ruhsal bunalım sırasında eserinin müsveddelerini yok etti. Kısa bir zaman sonra yeniden yazmaya başladı. Ne var ki istediği gibi çalışamıyor, olumlu bir iş çıkaramıyordu... Avrupa'da uzun süre kalışı onu Rus gerçeğinden ayırmıştı. Fikri malzemesini artırmak için tekrar Rusya'ya dönmek gereğini duydu.

Gogol bu sırada Matvey Konstantinovski adında gerici bir papazla tanıştı. Bu papaz Gogol üzerinde büyük bir nüfuz kazandı. Gogol, bu papazın etkisiyle hastalığına rağmen, bedensel perhize, oruçlara başladı. Bu arada (1849) *Ölü Canlar*'ın ikinci cildini bitirmiş bulunuyordu. Ama onu uzun süre yanında sakladı. 1852 yılı 10 Şubat'ında sansür edilmek üzere Metropolit Filaret'e göndermek istedi. Ama bu işe memur ettiği arkadaşı, bunu yapmaktan çekindi. Bunun üzerine Gogol kitabı yaktı. Hemen ertesi gün de yaptığı bu işten büyük bir pişmanlık duydu.

Ölü Canlar'ın ikinci cildi, yazarın ölümünden üç yıl sonra, yani 1855'te, Gogol'ün bir arkadaşında kalan müsveddelere dayanılarak yayımlandı. İkinci cildin 1889 yılında yapılan ikinci baskısı birincisinden daha iyi oldu. Gogol'ün, sonradan ele geçen bazı mektup ve belgelerine göre kitaba birçok not eklendi.

Gogol, 1852 yılı 21 Şubat'ında öldü.

MAYIS GECESİ

I

Galya

KÖYÜN DAR VE KARANLIK SOKAKLARINDA şarkı sesleri sular gibi akıyordu. Vakit, gündelik işleriyle yorulan genç kızların ve delikanlıların bağırıp çağrışarak, duru gecenin pırıltısı içinde, neşelerini hep hülya dolu seslerine akıtmak için grup grup toplaştıkları vakitti. Her zaman düşünceli olan, her şeyi belirsizliğe ve uzaklara sürükleyen akşam, gökyüzünü hülyalı hülyalı kucaklıyordu. Artık karanlık basmıştı; ama şarkı sesleri hâlâ kesilmemişti. Köy muhtarının oğlu genç Kazak Levko yavaşça arkadaşlarından ayrıldı Elinde bandurası* olduğu halde yürümeye başladı. Genç Kazağın başında hasır bir şapka vardı; sokak boyunca gidiyor, eliyle bandurasının tellerine dokunarak dans ediyordu. Genç Kazak bodur vişne ağaçlarıyla çevrili bir evin kapısı önünde sessizce durdu. Bu ev kimindi? Bu kapı kime aitti? Biraz sustuktan sonra, genç Kazak bandurasını çalmaya ve şarkı söylemeye başladı.

Güneş alçaldı, akşam yakındır,
Çık ve bana gel, sevgilim benim!

Genç Kazak şarkısını bitirince pencereye yaklaştı:

'Belli ki benim parlak gözlü güzelim derin bir uykuya dalmış!' diye söylendi. "Galya, Galya! Uyuyor mu-

* Ukrayna'da kullanılan ve kitaraya benzeyen bir çeşit çalgı. *-çev.*

sun? Yoksa yanıma gelmek mi istemiyorsun? Yoksa bizi birisinin görmesinden mi korkuyorsun? Yahut beyaz yüzünü soğuğa göstermek mi istemiyorsun? Korkma. Ortalıkta kimsecikler yok. Akşam ılıktır. Ama birisi gelse bile ne zararı var? Seni kucaklar, kuşağıma sarar, kollarımla örterim; o zaman bizi kimse göremez. Üşürsen, seni kalbime basar, öpücüklerimle ısıtır, şapkamı beyaz ayaklarına giydiririm. Bir defacık bana bak! Hiç olmazsa pencereden beyaz elini uzat!.. Hayır, sen uyumuyorsun mağrur kız!"

Kazak birdenbire kendini küçültülmüş sayan bir insan davranışıyla daha hızlı bağırdı:

"Benimle alay etmek hoşuna mı gidiyor? Elveda öyle ise!.."

Genç Kazak arkasını döndü. Şapkasını yana eğdi. Bandurasının tellerine hafifçe dokunarak gururla pencereden ayrıldı. Bu sırada kapının tahta tokmağı döndü: Gıcırdayarak kapı açıldı. On yedi yaşlarında genç bir kız ürkek ürkek çevresine bakınarak ve kapının tokmağını elinden bırakmayarak, alacakaranlık içinde eşikte belirdi. Genç kızın parlak gözleri yarı karanlık içinde sevdalı bir ışıltı ile yıldızlar gibi yanıyordu; boynunda kırmızı mercan bir gerdanlık pırıldıyordu; utancından yanaklarında meydana gelen kırmızılık bile delikanlının şahin bakışlarından kaçmamıştı.

Kız yavaşça:

"Ne sabırsızsın!" dedi. "Hemen darılıveriyorsun. Niçin bu saatte geldin? Görmüyor musun, sokaklar insan dolu... Her tarafım titriyor..."

Genç Kazak:

"Oh, kızma benim pembe çileğim, bana biraz daha sokul," dedi ve uzun bir kayışla boynuna asılı olan bandurasını bir tarafa atarak genç kızı kucakladı. Birlikte evin kapısı önüne oturdular. Delikanlı devam etti:

"Seni bir saat bile görmemek bana ne kadar acı veriyor, biliyor musun?.."

Gözlerini düşünceli bir eda ile delikanlıya diken genç kız onun sözlerini yarıda bıraktı:

"Ne düşünüyorum biliyor musun, tuhaf bir duygu bundan sonra sık sık buluşamayacağımızı kulağıma fısıldıyor. Sizin, buranın insanları iyi değil: Genç kızlar beni kıskanıyor. Delikanlılara gelince... Hatta birkaç zamandır annemin bile bana daha sert davranmaya başladığını fark ediyorum, ötede iken daha neşeli olduğumu söyleyebilirim."

Genç kız bu son sözleri söylerken yüzünde birtakım üzüntülü çizgiler belirdi.

"Yurduna geleli ancak iki ay oluyor, ne çabuk bıktın? Belki artık benden de usandın?"

Genç kız gülerek:

"Oh, hayır," dedi. "Senden usanmadım. Seni seviyorum, benim kara kaşlı Kazağım! Seni ela gözlerin için seviyorum. Bu gözlerinle bana baktığın zaman sanki yüreğimde bir rahatlık duyuyorum, ruhum şenleniyor ve ferahlıyor. Senin her şeyin hoşuma gidiyor: Neşeli neşeli kara bıyıklarını oynatışın, sokakta yürüyüşün, bandura çalıp şarkı söyleyişin, konuşuşun... Her şeyin, her şeyin hoşuma gidiyor."

Delikanlı genç kızı göğsüne sımsıkı bastırarak öptü.

"Oh, benim sevgili kızım!"

"Uslu dur, Levko! Önce bana babanla konuşup konuşmadığını söyle!"

Delikanlı âdeta uykudan uyanır gibi sordu:

"Ne dedin?.. Ha, evet; seninle evlenmek istediğimi, senin de bana varmak istediğini babama söyledim."

Ama bu "söyledim" kelimesi delikanlının ağzından pek hafif çıktı.

"Peki ne oldu?"

"Bilmem ki ona ne yapmalı? Kendisine bunu anlattığım zaman moruk, âdeti üzere, duymazlıktan geldi. Üstelik de şurada burada dolaşıyorum, delikanlılarla sokaklarda gezip tozuyorum diye beni azarladı. Merak etme Galyacığım, sana Kazak sözü veriyorum, babamı ikna edeceğim."

"Evet Levko; senin yalnız bir kelime söylemen yeter. O zaman her şey senin dediğin gibi olur. Ben bunu kendimden biliyorum; bazen seni dinlemek istemiyorum. Oysa sen bir tek kelime söyleyince, elimde olmadan senin dediklerini yapıyorum.

"Bak, şuraya bak!"

Genç kız başını delikanlının omzuna dayadı. Gözlerini, başları üzerindeki sık vişne dallarının arasından görünen ılık ve uçsuz bucaksız Ukrayna göğüne kaldırarak sözüne devam etti:

"Bak bak, işte uzakta yıldızlar pırıldamaya başladı: Bir, iki, üç, dört, beş... Melekler gökyüzündeki ışıklı evlerinin pencerelerini açarak bize bakıyor, öyle değil mi? Ha, öyle değil mi Levko? Onlar gökyüzünden bizim dünyamıza bakmıyorlar mı Levko? Kuşlar gibi insanlar da kanatlı olsaydı ne iyi olurdu! O zaman oraya,

yükseklere... çok yükseklere uçardık. Ah, ne güzel, ne iyi olurdu! Bizde, hiçbir meşe ağacı gökyüzüne erişemiyor. Oysa anlattıklarına göre, bilmem nerede, uzak bir diyarda öyle bir ağaç varmış ki, dalları ta göklere kadar erişirmiş. Noel gecesi Tanrı, bu ağaca tutunarak yere inermiş."

"Hayır Galya, Tanrı'nın, gökten yere kadar uzanan uzun bir merdiveni varmış. Paskalyanın ilk pazar günü Tanrı'nın sevgili melekleri bu merdiveni kurarlarmış. Tanrı, ayağını ilk basamağa atar atmaz yeryüzündeki bütün kötü ruhlar hemen, küme küme kendilerini cehenneme atarmış. İşte bunun içindir ki Noel yortusunda yeryüzünde tek bir kötü ruh bile kalmazmış."

Galya, dallarını suya daldırmış olan salkımsöğütlerle, akça ağaçlarıyla çevrili gölü göstererek:

"Sular," dedi, "beşikteki bir çocuk gibi o kadar hafif hafif sallanıyor ki..."

Göl, parlak gece sultanının çok yakında doğacağını sezmiş gibi ılık gece havası içinde donuk donuk ışıldayan ateşten yıldızlara buzdan öpücükler saçarak, kudretsiz bir ihtiyar haliyle uzak ve karanlık gökyüzünü kucağına almıştı. Ormanın yanında, bir tepe üzerinde panjurları kapalı ahşap bir ev, uyuklar gibi duruyordu. Damını yosunlar ve yabani otlar kaplamıştı. Pencerelerinin önü sık elma ağaçlarıyla örtülüydü. Gölgesiyle evi örten orman ona yabani bir korkunçluk veriyordu. Evin alt yanından başlayan cevizlik ta göle kadar uzanıyordu. Galya gözlerini evden ayırmaksızın dedi ki:

"Hayal meyal hatırlıyorum. Çok, çok eskiden, ben daha küçükken, annemin yanında iken bu ev hakkında

korkunç şeyler anlatırlardı. Levko sen herhalde bunları bilirsin! Anlatsana bana!"

"Güzelim bunlar nemize gerek? Kocakarıların, bilgisiz insanların işi mi yok! Sen onların söylediklerine ne bakıyorsun. Ben sana bunları anlatmaya kalkarsam korkacak ve gece rahat uyuyamayacaksın!"

Genç kız yüzünü delikanlının yanağına yaklaştırdı. Onu kucaklayarak:

"Anlat bana, ne olursun anlat," dedi. "Benim sevgili kara kaşlı Kazağım. Hayır, sen herhalde beni sevmiyorsun. Belki başka bir sevdiğin var. Korkmayacağım ve gece rahat uyuyacağım. Eğer anlatmazsan asıl o zaman uyuyamayacağım, durmadan onu düşüneceğim, üzüleceğim... Anlat Levko!.."

"Kızlarda, onların merakını gıdıklayan bir şeytan bulunduğunu söyleyenler demek ki haklı imişler. Dinle o halde: Sevgilim, evvel zaman içinde bu evde bir bölükbaşı* otururmuş. Bölükbaşının bir kızı varmış, bu kız güzelmiş. Kar gibi, senin yüzün gibi beyaz bir *pânoçka*** imiş. Bölükbaşının karısı çoktan ölmüşmüş. Bölükbaşı yeni bir karı almayı düşünmüş. Kızı ona sormuş:

'Yeni bir kadın alırsan beni eskisi kadar sevecek misin babacığım?'

Bölükbaşı:

'Evet kızım,' demiş, 'seni eskisinden fazla seveceğim, bağrıma basacağım. Sana eskisinden fazla küpeler ve gerdanlıklar alacağım.'

---

* Eskiden yüz kişilik Kazak gruplarına kumanda eden yüzbaşı. *-çev.*

** Lehistan, Ukrayna, Çekoslovakya gibi ülkelerde bay karşılığı olarak erkeklere *pan*, bayan karşılığı olarak kadınlara *pâna*, genç kızlara da *pânoçka* derler. *-çev.*

Bölükbaşı genç karısını yeni evine getirmiş. Bölükbaşının yeni karısı güzelmiş, pembe beyaz bir kadınmış. Ama üvey kızına öyle korkunç bir bakışla bakmış ki genç kız korkusundan haykırmış. Sert üvey anne bütün gün kıza bir tek kelime bile söylememiş. Akşam olunca bölükbaşıyla genç karısı yatak odalarına çekilmişler. Beyaz pânoçka da odasına kapanmış. Canı çok sıkıldığı için ağlamaya başlamış. Birdenbire korkunç bir kara kedinin kendisine yaklaşmakta olduğunu görmüş. Kedinin tüyleri alev alevmiş. Demirden tırnakları yere dokundukça sesler çıkarıyormuş. Kız korkusundan bir kanepenin üzerine sıçramış, kedi de arkasından gelmiş. Kız karyolaya atlamış, kedi de oraya çıkmış ve birdenbire kızın boğazına sarılarak onu boğmaya başlamış. Genç kız bağırarak kendini kedinin elinden kurtarmış ve onu yere fırlatmış. Ama korkunç kedi yine ona doğru gelmeye başlamış. Kızı bir umutsuzluk kaplamış. Duvarda babasının kılıcı asılı imiş. Kılıcı kapınca yerdeki kediye vurmuş. Demir tırnaklı pençe bir kenara fırlamış. Kedi bağırarak karanlık bir köşede kaybolmuş.

Ertesi gün bölükbaşının genç karısı bütün gün odasından çıkmamış. Ancak üçüncü günü odasından çıktığı vakit eli sarılı imiş. Zavallı genç kız üvey annesinin cadı olduğunu, o gece kestiği pençenin üvey annesinin eli olduğunu anlamış. Dördüncü günü bölükbaşı kızına su taşımasını, adi bir köylü karısı gibi evi süpürmesini ve efendi odalarında görünmemesini emretmiş. Bu durum zavallı kızın çok ağırına gitmiş. Ama ne yapsın! Babasının emirlerini yerine getirmeye

başlamış. Beşinci günü bölükbaşı kızını yalın ayak evden kovmuş. Yolda yemesi için eline bir lokma ekmek bile vermemiş. İşte o zaman genç kız elleriyle beyaz yüzünü kapayarak hıçkırmaya başlamış:

'Öz kızını mahvettin babacığım! Cadı seni baştan çıkardı. Tanrı senin suçlarını affetsin! Bana gelince, görünüyor ki Tanrı bu mutsuz kızın dünyada daha fazla yaşamasını istemiyor.'"

Levko hikâyesinin bu noktasında Galya'ya dönerek eliyle evi gösterdi:

"İşte," dedi, "görüyor musun? Oraya bak! Evden biraz uzakta kıyının en yüksek noktası var. Pânoçka işte oradan kendisini suya atmış, o günden beri de artık yaşamıyor."

Yaş dolu gözlerini delikanlıya diken Galya korka korka onun sözünü kesti:

"Ya cadı?"

"Cadı mı? Kocakarıların anlattıklarına göre bütün boğulmuş kızlar, o zamandan beri mehtaplı gecelerde bölükbaşının bahçesine çıkar, ay ışığında ısınırlarmış. Bölükbaşının kızı bunların başı olmuş. Bir gece üvey annesini gölün kenarında görmüş. Kadının üzerine atılmış. Bağırarak onu suyun içine çekmiş. Ama cadı burada da cadılığını göstermiş. Suyun altında, boğulmuş kızlardan birinin şekline girerek yeşil sazdan yapılmış kırbaçtan kurtulmuş. Boğulmuş kızlar bu kırbaçla cadıyı dövmek istiyorlarmış. Kocakarıların sözlerine inanmak gerekirse, pânoçka, her akşam boğulmuş kızları toplar, ayrı ayrı hepsinin yüzüne bakar, bunlardan hangisinin cadı olduğunu anlamaya çalı-

şırmış. Ama şimdiye kadar bunu bir türlü anlayamamış. Eline bir insan düştüğü vakit onu, cadıyı ortaya çıkarmaya zorlarmış. Yoksa bu insanı suda boğacağını söyleyerek korkuturmuş...

İşte Galyacığım! İhtiyarlar bu ev hakkında bu hikâyeyi anlatıyor. Evin şimdiki efendisi orada bir içki fabrikası kurmak istiyor. Özellikle bu iş için buraya bir uzman gönderdi... Kulağıma sesler çalındı. Galiba bizimkiler gezmeden geliyor, allahaısmarladık Galya, güzel güzel uyu! Bu kocakarı uydurmalarını da hiç aklına getirme!"

Levko bunları söyledikten sonra genç kızı sımsıkı kucaklayıp öperek oradan ayrıldı.

Galya gözlerini düşünceli düşünceli karanlık ormana dikerek:

"Güle güle Levko!" dedi.

Bu sırada koskocaman, ateşten bir ay topraktan ayrılarak görkemle yükselmeye başladı. Ayın yarısı henüz toprağın içinde idi. Ama buna rağmen her tarafa görkemli bir aydınlık yayıldı. Gölün üzerinde kıvılcımlar titreşmeye başladı. Ağaçların gölgesi karanlık yeşillikler üzerinde belirdi. Galya arkasından gelen birisinin, "Allahaısmarladık!" derken kendisini öptüğünü fark etti. Arkasına bakan genç kız:

"Sen geri mi döndün?" diye sordu. Ama karşısında hiç tanımadığı bir delikanlı görünce kenara çekildi. Yeniden, "Allahaısmarladık Galya!" diyen bir ses duydu. Birisi onu ikinci kez yanağından öptü. Galya kendi kendine:

'İyi saatte olsunlar birini daha karşıma çıkardı,' diye düşündü.

"Allahaısmarladık sevgili Galya!.."

"Bu da galiba üçüncüsü!"

"Allahaısmarladık! Allahaısmarladık! Allahaısmarladık, Galya!.." diyen sesler çoğaldı. Öpücükler her yandan yağmaya başladı. Galya kendisini kucaklamak için yarışan bir yığın delikanlının arasından sıyrılarak:

"Meğer bunlar bir alay imiş!" diye haykırdı. "Durmadan öpüşmekten nasıl da bıkmıyorlar. Yakında, bize artık sokağa çıkmak bile haram olacak!"

Bu sözlerden sonra kapı kapandı ve demir sürgünün gıcırtıyla sürüldüğü duyuldu.

II

MUHTAR*

SİZ UKRAYNA GECESİNİ bilir misiniz? Ah... Bilmezsiniz! Ukrayna gecesine bir bakınız: Ay gökyüzünün ortasından bakar. Gökkubbe enginleşir, yayılır, daha engin bir hal alır, gökkubbe yanar ve soluk alır. Yer, baştanbaşa gümüş rengi bir ışıkla örtülüdür. Olağanüstü bir hava!.. Mest edici serin bir hava... Haz dolu bir hava... Güzel kokular ummanını kamçılayan bir hava... İlahi bir gece!.. Büyülü bir gece!.. Karanlık dolu ilham verici ormanlar, arkalarında uzanan gölgeleriyle hareketsiz bir hal alır. Buraların gölleri sakin ve durgundur; bu göllerin sularının karanlık ve soğukluğu, bahçelerin koyu yeşil duvarları içinde gömülüdür.

Kiraz ve salkım ağaçlarından meydana gelen sık ve el değmemiş orman, köklerini suyun soğuk derinliklerine uzatmıştı... Doğanın en güzel yelpazesi-gece rüzgârı, gizlice ağaçların yanına sokularak onları öptüğü zaman, yapraklar sanki darılıyorlarmış gibi, zaman zaman başlarını hoşnutsuzlukla sallıyorlardı. Bütün doğa uykuda idi... Her şey olağanüstü, her şey güzeldi; her şey, sanki soluk alıyor gibiydi. İnsanın ruhunda da bir sonsuzluk, bir olağanüstülük vardı. Gö-

* Bu kelimenin Rusçası *golova*'dır. *Golova* baş anlamına gelir. Burada hükümetin köydeki en yüksek idare amiri anlamında kullanılmıştır. Biz muhtar demeyi uygun gördük. *-çev.*

rünen bütün bu gümüşi renkler insanın ruhunun derinliklerinde de akisler yapıyordu... Tanrısal bir gece! Büyülü bir gece!..

Birdenbire her şey; ormanlar, göller, stepler... canlanır gibi oldu. Ortalığa, Ukrayna bülbülünün o görkemli feryadı yayıldı. Gökkubbenin ortasındaki ay bile bu feryadı dinliyor gibiydi. Tepedeki köy, büyülenmiş gibi uyukluyordu. Küme küme köy evleri, ay ışığı altında, daha beyaz, daha parlak görünüyor, alçak duvarları karanlık içinde daha keskin bir şekilde ayırt edilebiliyorlardı. Şarkılar susmuştu. Her şey sessizdi. Dindar insanlar çoktan uyumuştu. Ancak yer yer bazı küçük pencereler ışıklı idi. Tek tük bazı evlerin kapıları önünde geç kalmış aileler akşam yemeklerini yiyorlardı.

Orta yaşlı sarhoş bir mujik sokakta dans ederek kendi kendine konuşuyordu:

'Evet, gopak* böyle oynanmaz. Dikkat ediyorum, hareketler birbirini tutmuyor. Ahbap, biz ne söylüyoruz? Haydi bakalım: Hop tırala, hop tırala; hop, hop, hop!.. Vallahi, billahi gopak oynanmaz! Yalan söylemeye ne mecburiyetim var? Vallahi böyle dans edilmez! Haydi bakalım: Hop tırala, hop tırala, hop, hop, hop!'

O sırada, elinde saman, oradan geçmekte olan yaşlı bir kadın:

"Aa!.. dedi. "Herif delirmiş! Bari genç olsa neyse. Oysa ihtiyar yaban domuzu gibi bir herif. Utanmadan gece yansı sokaklarda dans ediyor. Çoluk çocuğa mas-

* Ukrayna'ya özgü bir çeşit dans. –*çev.*

kara oluyor. Evine git be adam! Çoktan uyku zamanı geldi."

Kadının bu sözleri üzerine duraklayan mujik:

"Gidiyorum," dedi. "Gidiyorum. Ben muhtara falan metelik verenlerden değilim. Ne zannediyor o? Babasını eşekler kovalasın! Muhtar oldu diye, insanları kışın soğuk su ile ıslatıyor* diye burnu mu büyüdü? Muhtar, muhtar, dikkat et! Ben de kendi başıma bir muhtarım. Allahım sen benim canımı al. Canımı al sen benim Allahım! Ben de kendi başıma bir muhtarım. İşte bu kadar!"

Sarhoş köylü böylece sözüne devam ederek karşısına çıkan ilk köy evinin önünde durdu. Pencerenin yanına gelerek parmaklarıyla camları yoklamaya ve tahta mandalı bulmaya çalıştı:

"Karı aç! Hey karı, sana söylüyorum; çabuk aç kapıyı! Kazağın uyuma zamanı geldi."

Neşeli şarkılar söyleye söyleye dönmekte olan genç kızlar mujiğin arkasından gülerek bağırıştılar:

"Kalenik, sen nereye gidiyorsun? Orası senin evin değil! Sana evini gösterelim mi?"

"Gösteriniz sevimli kızlar!"

Kızlardan biri:

"Kalenik ne kadar nazik olmuş," dedi. "İşitiyor musunuz, 'sevimli kızlar' diyor. Artık bu sözlerden sonra ona evini gösterelim. Ama durun! Önce bize biraz dans et!"

---

* Eski çağlarda Rusya'da, derebeyleri köylülerine işkence yapmak için onları soğuk su ile ıslatır ve ayaza bırakarak dondururlarmış. *-çev.*

Kalenik gülerek ve parmağıyla genç kızları tehdit ederek:

"Dans mı edeyim? Ah sizi yaramaz kızlar," dedi ve birkaç adım geriledi. Çünkü ayakları aynı yerde durabilecek gibi değildi. Sonra yine kızlara seslenerek:

"Kendinizi bana öptürür müsünüz? Hepinizi öpeceğim, hepinizi..."

Kalenik bunları söyledikten sonra, ayakları birbirine dolanarak kızların peşinden koşmaya başladı. Genç kızlar, çığlık koparark kaçıştılar. Ama Kalenik'in koşamadığını görünce cesaretlendiler. Yolun karşı tarafına geçip durdular. Öbür köy evlerinden çok daha iyi görünüşlü olan ve köy muhtarına ait olan bir evi göstererek:

"İşte senin evin," dediler.

Kalenik boyun eğen bir hareketle gösterilen tarafa doğru yollandı ve yeniden muhtara küfür etmeye başladı.

Peki, hakkında böyle kötü fikirler beslenen, kötü izlenimler bırakmış bu muhtar da kimdir?

Muhtar, köyün önemli kişisidir. Kalenik, gideceği yolun sonuna varıncaya kadar biz de, muhtar hakkında birkaç söz söyleyebiliriz. Bütün köy halkı onu gördüğü zaman şapkasını çıkarır, en gencine varıncaya kadar bütün kızlar onu selamlardı. Muhtar olmayı istemeyen tek bir delikanlı yoktu. Muhtar için bütün enfiye kutuları açıktı. En güçlü kuvvetli mujik bile, muhtar kaba ve kalın parmaklarını onun enfiye kutusuna daldırıp çıkarıncaya kadar, şapkası elinde saygılı bir tavırla ayakta dururdu. Köy meclisinde ya da köyde yandaşları

az olduğu halde, o daima üste çıkar, hemen hemen dilediği biçimde istediğini yol yapmaya, yolları düzeltmeye ya da hendek kazmaya gönderirdi. Muhtar, çatık kaşlı, asık suratlı bir adamdı. Fazla söz söylemesini sevmezdi. Vaktiyle, çok, çok eskiden, rahmetli Çariçe Katerina, Kırım'a giderken bizim muhtar da ona konukçu verilmiş, iki gün bu görevi yapmış, hatta çariçenin arabacısıyla yan yana oturmak onurunu bile kazanmıştı. İşte o zamandan beri muhtar, ciddi ve önemli bir eda ile başını eğmeyi, uzun sarkık bıyıklarını sıvazlamayı, kaşları altından şahin gibi bakmayı alışkanlık edinmişti. İşte yine o zamandan beri, kendisiyle hangi konu konuşulursa konuşulsun sözü çariçeye getirmeyi bilir, çariçeye nasıl konukçuluk ettiğini, onun arabasına nasıl bindiğini anlatır dururdu. Muhtar özellikle işine gelmeyen konularda sağır görünmesini severdi. O, şıklığı hiç sevmezdi. Hep, evde dokunmuş siyah kumaştan yapılma bir ceket giyer, beline renkli bir kuşak sarardı. Muhtarı şimdiye dek başka bir kılıkta gören olmamıştı. Yalnız çariçenin Kırım gezisi zamanında, özel olarak, mavi bir Kazak kaftanı giymişti. Ama bütün köyün içinde o günleri hatırlayacak bir tek adam bulunabileceği kuşkuluydu. Muhtar o zamanlar giydiği mavi kaftanını hep kilitli bir sandıkta saklardı.

Muhtarın karısı ölmüştü. Ama yanında yemeğini pişiren, bulaşığını yıkayan, evini badanalayan, ona gömleklik dokuyan, kısaca, bütün ev işlerini çeviren bir baldızı vardı. Köyde dönen söylentilere göre bu kadın, muhtar için bir baldızdan daha başka bir şeydi. Ama yukarıda da gördüğümüz gibi, muhtarı çekemeyenler

pek çoktu. Bunlar muhtar aleyhinde türlü türlü iftiralarda bulunmaktan zevk alırdı. Muhtarın baldızı, eniştesinin, kadınların çalıştığı bir tarlaya uğrayışını veya genç kızı olan bir Kazağı ziyaret edişini hiçbir zaman hoş görmezdi; belki de hakkındaki iftiralar bundan ileri geliyordu. Muhtarın bir gözü kördü. Bu tek gözüyle de her türlü kötülüğü yapabilirdi. Bu tek gözü, uzaktan geçmekte olan güzel bir köylü karısını görmesine engel olmazdı. Ama baldızının kendisini herhangi bir yerden gözetleyip gözetlemediğini iyice incelemeden o tek gözünü köylü karısının güzel yüzüne hiçbir zaman çevirmezdi.

Muhtar hakkında gereken her şeyi hemen hemen söyledik. Yarı yola bile henüz gelmeyen sarhoş Kalenik ise ağırlaşan ve peltekleşen dilinin elverdiği oranda, daha uzun süre, muhtara yakası açılmadık küfürler savurmaya devam etti.

III

Beklenmeyen Bir Rakip

LEVKO kendisini yeni bir muzipliğe kışkırtan arkadaşlarına şöyle diyordu:

"Hayır arkadaşlar, istemiyorum. Nedir bu başıboşluk? Haylazlıktan daha bıkmadınız mı? Zaten bunsuz da gürültücü patırtıcı diye ün saldık. Allahaısmarladık kardaşlar! Geceniz hayırlı olsun!"

Delikanlı hızlı adımlarla arkadaşlarından uzaklaştı.

Levko vişne ağaçlarıyla çevrili, bildiğimiz eve yaklaşırken:

'Güzel gözlü Galyam acaba uyuyor mu?' diye düşündü. Gecenin sessizliği içinde hafif bir konuşma duyuldu. Durakladı. Ağaçların arasından bir erkeğin beyaz gömleğini gördü:

'Bu ne demek?' diye düşündü. Eve biraz daha yaklaşarak ağaçların arkasına gizlendi. Ay ışığı altında bir kızın pırıldayan yüzünü fark etti. Bu, Galya idi. Ama arkasını kendisine doğru dönmüş bu uzun boylu adam da kim olabilirdi? Levko bu duran adamın kim olduğunu anlamaya boşu boşuna uğraştı. Adam baştan ayağa kadar gölge altında idi. Ancak ön tarafından biraz aydınlık alıyordu. Levko'nun bir adım daha ileri atması bu adam için tanınmak felaketini doğurabilirdi. Hafif-

çe ağaca dayanan Levko yerinde kalmayı yeğledi. Genç kız açıkça kendisinden söz ediyordu. Uzun boylu adam kısık ve yavaş bir sesle:

"Levko mu?" diyordu. "Onun ağzı daha süt kokuyor. Eğer bir daha senin yanında görecek olursam onun saçlarını yolarım."

Levko gayet hafif bir sesle:

'Saçlarımı yolacağını söylemekle övünen bu hergelenin kim olduğunu görmek isterdim,' dedi.

Ve söylenen sözlerin tek bir kelimesini bile kaçırmamak için boynunu ileri doğru uzattı. Ama yabancı adam o kadar yavaş konuşuyordu ki hiçbir şey duyamadı.

Yabancı adam sözünü bitirince, Galya ona şunları söyledi:

"Sen utanmıyor musun? Sen yalan söylüyorsun. Sen beni aldatıyorsun, beni sevmiyorsun, beni sevdiğine hiçbir zaman inanamam."

Uzun boylu adam sözüne devam ederek:

"Biliyorum," dedi. "Levko sana kimbilir ne gibi vaatlerde bulundu da aklını çeldi."

Yabancının sesi, delikanlıya pek de yabancı gelmiyordu. O, bu sesi bir zamanlar bir yerde duymuş gibiydi. Yabancı ses devam etti:

"Ama ben Levko'ya kim olduğumu göstereceğim. Çevirdiği dolapları görmediğimi sanıyor. Köpoğlu köpek, yumruklarımın tadına bir baksın bakalım."

Bu sözler üzerine Levko artık öfkesini yenemedi. Yabancıya üç adım kadar yaklaşarak kolunun bütün

gücüyle ona bir sille aşk etmek için elini kaldırdı. Yabancı adam bu silleyi yeseydi, görünüşteki bütün güçlülüğüne rağmen, belki de yere yuvarlanırdı. Ama bu sırada ışık yabancının yüzüne vurdu. Levko önünde duranın babası olduğunu görünce taş kesildi. Ancak, iradesi dışında başını sallayıp dişleri arasından hafifçe bir fısıltı çıkararak hayretini gösterdi. Bu sırada birdenbire kenardan bir hışırtı duyuldu. Galya hızla eve girdi. Arkasından kapıyı kapadı.

Yine bu sırada, yavaşça Galya'nın evine kadar sokulan delikanlılardan birisi:

"Allahaısmarladık Galya!" diye bağırarak muhtara sarıldı. Ama muhtarın sert bıyıklarıyla karşılaşınca dehşetle geriye fırladı.

Delikanlılardan bir ikincisi de:

"Allahaısmarladık güzel kız!" diye ilerledi. Gelgelelim bu da muhtarın ani ve şiddetli bir darbesiyle yere yuvarlandı. Birkaç delikanlı daha muhtarın boynuna sarılarak;

"Allahaısmarladık, allahaısmarladık Galya!" diye bağırdılar. Muhtar onları tekmeleyerek ve ellerinden kurtulmaya çalışarak:

"Defolun melun külhaniler," diye gürledi. "Beni Galya mı sanıyorsunuz? Babaları ile birlikte darağacını boylayasıca piçkuruları! Sinekler bala üşüşür gibi başıma üşüştünüz. Ben şimdi size Galya'yı gösteririm."

Delikanlılar:

"Muhtar! Muhtar!.. Bu Muhtarmış!.." diyerek kaçıştılar. İçinde bulunduğu şaşkınlıktan kendini biraz

kurtaran Levko, küfür ederek uzaklaşan muhtarın arkasından baktı ve:

'Hey gidi baba hey!' dedi. 'Bak Levko, sana ne güzel sürprizler hazırlanıyormuş! Tevekkeli değil, ben Galya konusunu açtıkça duymazlıktan geliyordu. Oysa ben hep hayret ediyor ve bunun ne demeye geldiğini düşünüp duruyordum. Dur sen ihtiyar moruk! Genç kızların pencereleri altında dolaşmayı, başkalarının nişanlılarını ayartmayı ben sana gösteririm.'

Yeniden bir araya toplanmakta olan delikanlılara elini sallayarak bağırdı:

"Hey delikanlılar buraya gelin, buraya!.. Ben size gidip yatmanızı salık vermiştim. Ama şimdi düşüncemi değiştirdim. İsterseniz ben de sizinle sabaha kadar dolaşmaya hazırım."

Bütün köyün en haylaz, en çapkın delikanlılarından biri olan iriyarı ve geniş omuzlu bir genç:

"İşte bu güzel!" dedi. "Ben istediğim kadar gezemez, istediğim muziplikleri yapamazsam çatlarım. Şapkamı ya da pipomu kaybetmiş gibi hep bir eksiklik duyarım. Bir kelime ile ben bunları yapmazsam Kazak değilmişim gibi gelir bana!"

"Bu gece şu muhtarı adamakıllı bir çıldırtalım mı?"

"Muhtarı mı?"

"Evet muhtarı, o kendini ne sanıyor? Köyün içinde bir ataman kesildi! Bize köle gibi davrandığı yetmiyormuş gibi sevgililerimize de musallat oluyor. Köyde peşinden koşmadık bir tek güzel kız bırakmadı."

Bütün delikanlılar hep bir ağızdan haykırdı:

"Orası öyle! Orası öyle!.."

"Ne iştir bu çocuklar, biz köle miyiz? Onun bizden ne farkı var? Allah'a şükür biz özgür Kazaklardanız. Özgür Kazaklar olduğumuzu ona gösterelim!"

Delikanlılar bağırıştı:

"Gösterelim!"

"Kâtibi de unutmayalım!"

Levko eliyle bandurasının tellerine dokunarak devam etti:

"Kâtibi de unutmayız. Aklıma çok güzel bir şarkı geldi; tam da muhtara uygun. Haydi yürüyelim. Ben size bu şarkıyı öğreteyim. Hem bana bakın, herkes elinden geldiği kadar kılığını değiştirsin."

İriyarı çapkın delikanlı ayaklarını birbirine vurarak ve ellerini çırparak:

"Gez bakalım Kazak başı gez!.. Bu ne ihtişam, bu ne özgürlük! Böyle istediğim gibi gezip oynadıkça geçmiş zamanlar aklıma geliyor; yüreğim sevgi ve özgürlük dolu, ruhum cennette imiş gibi oluyor. Hey delikanlı, gez bakalım gez!.."

Delikanlılar gürültü ile sokaklarda dolaşmaya başladı.

Bunların gürültüsü ile uykularından uyanan ihtiyar, dindar kadınlar, pencerelerini açarak ve uykulu uykulu haç çıkararak:

"Aaa!.. Delikanlılar bu vakitte gezmeye çıkmış!" diye söylendiler.

IV

Delikanlılar Geziyor

YALNIZ SOKAĞIN SONUNDAKİ BİR EVDE ışık vardı. Bu, muhtarın eviydi. Muhtar, akşam yemeğini çoktan bitirmişti. Özgür Kazaklar arasında ufak bir parça toprağı olan bir derebeyinin içki fabrikası kurmak için gönderdiği içki uzmanı konuk gelmeseydi, muhtar da kuşkusuz çoktan uyumuş olacaktı. Konuk, Meryem Ana kandilinin bulunduğu başköşede oturuyordu. Bu kısa boylu, şişmanca, hep gülen ve içlerinde sanki kısa piposunu içmekten duyduğu haz okunan ufak gözlü bir adamdı. Konuk sık sık tükürüyor ve piposunun dışına taşan kül haline gelmiş tütünü parmağıyla bastırıyordu. Başları üzerindeki duman bulutu hızla çoğalıyor, konuk, mavimtırak siyah bir dumana bürünüyordu. Sanki bir içki fabrikasının geniş bacası, damda oturmaktan sıkılarak gezmek istemiş, muhtarın evine gelerek törenle masa başına kurulmuş gibi görünüyordu. Konuğun dudaklarından kısa ve sık bıyıklar sarkıyordu. Ama bu bıyıklar duman bulutları arasından o kadar belirsiz görünüyordu ki, sanki içki uzmanının ambar kedisinin hakkını yiyerek yakalayıp ağzında tuttuğu bir fareyi andırıyordu. Muhtar, ev sahibi sıfatıyla yalnız bir gömlek ve ince bir şalvarla oturuyordu. Kartal gözü, batmakta olan bir güneş gibi yavaş yavaş kapanmaya ve kararmaya baş-

lamıştı. Masanın sonunda, köy ihtiyar heyetinden biri oturuyordu. Ev sahibine olan saygısından ötürü ceketini çıkarmamıştı.

Muhtar esneyerek ve ağzına doğru bir haç çıkararak içki uzmanına sordu:

"Fabrikayı yakında kurmak niyetinde misiniz?"

"Allah kısmet ederse bu sonbaharda işletmeye açarız. Hele yortuda, muhtar efendinin bizim içki ile iyice bir sarhoş olacağına dair nesine isterseniz sizinle bahse girişirim."

Bu sözleri söyledikten sonra uzmanın gözleri kayboldu; onların yerine, kulaklarına kadar varan birtakım çizgiler peyda oldu. Bütün vücudu kahkahadan sarsılmaya başladı. Gülen dudakları, tütmekte olan piposunu bir an için bıraktı.

Muhtar, yüzünde gülümsemeye benzer bir anlatım ile:

"İnşallah," dedi. "Allah'a şükür içki imalathaneleri şimdi biraz çoğaldı. Oysa eskiden ben, Pereyaslav yolunda rahmetli çariçeye refakat ederken, daha rahmetli Bezborodko...*"

"Aman dostum, sen de öyle zamanları hatırladın ki... O vakitler Keremençug'dan Romanya'ya kadar topu topu iki fabrika bile bulamazdın!.. Şimdi ise... Ya şu melun Almanların icatlarını işittin mi? Söylediklerine göre yakında rakıları, bütün namuslu Hıristiyanların yaptığı gibi odun ateşiyle değil de şeytan icadı bir buharla çekeceklermiş..."

---

* A.A. Bezborodko (1742-1799) II. Katerina'nın başkâtibi idi. *-çev.*

Uzman, bu sözleri söylerken masaya ve masanın üzerinde duran kendi ellerine dalgın dalgın bakıyordu.

Muhtar:

"Ne demek buharla?" diye sordu. "Vallahi benim buna aklım ermedi. Tanrım günahımı bağışlasın, bu Almanlar ne kötü adamlar! Elime bir fırsat geçse ben bu itoğluitleri kırbaçlarım. Herhangi bir şeyi buharla kaynatmanın kabil olacağı işitilmiş bir şey midir? Mademki buhar bir domuz yavrusunu pişirebilirmiş, o halde ağzımıza aldığımız bir kaşık çorba içindeki buharın, önce dilimizi pişirmesi gerekmez mi?"

Ayaklarını altına almış bir durumda ocağın üzerinde oturmakta olan baldız da söze karıştı:

"Bana bak ahbap," dedi, "sen burada kaldığın sürece hep karısız mı yaşayacaksın?"

"Karıyı ne yapayım? İyi bir mal olsaydı, yine neyse!.."

Muhtar tek gözünü uzmana dikerek sordu:

"Karın iyi değil mi?"

"Neresi iyi canım!.. Cadı gibi ihtiyar. Boş bir çuval gibi, suratı buruşuk içinde."

Uzmanın küçücük gövdesi bir kahkaha tufanıyla yeniden sarsılmaya başladı.

Bu sırada kapı dışarıdan kurcalanır gibi oldu ve açıldı. Eşikte, şapkasını çıkarmamış bir mujik göründü. Mujik duraksamayla odanın ortasına kadar ilerledi. Tam orta yerde durdu. Ağzı açık bir durumda tavana bakmaya başladı. Bu, daha önce tanımış olduğumuz Kalenik'ti.

Kalenik:

"İşte sonunda eve gelebildim," dedi ve oradakilere hiç önem vermeksizin kapının yanındaki sıralardan birine oturdu. Biraz durduktan sonra tekrar sözüne devam etti:

"Vay anasını... Şeytan amma da yolu uzattı ha! Git git bitmek tükenmek bilmiyor. Ayaklarıma kara su indi. Karı be! Şu gocuğu versene! Ben ocağa kadar senin yanına gelemem. Vallahi gelemem. Ayaklarım ağrıyor. Gocuğum orada, köşede, Meryem Ana kandilinin yanında duruyor. Yalnız dikkat et, kıyılmış tütün çanağını devirme!.. Ama... Dur... Dokunma... Dokunma... Belki de sen bugün sarhoşsundur! İyisi mi, onu ben kendim alırım."

Kalenik biraz doğruldu. Ne var ki, önüne geçilmez bir güç onu sandalyeye çekti.

Muhtar:

"Ben bu adamı bu hali için severim. Başkasının evine gelmiş, kendi evinde gibi kumanda ediyor. Şunu sağ salim kapının önüne çıkarayım."

İçki uzmanı muhtarın elinden tutarak:

"Bırak dinlensin," dedi. "Bu bizim için yararlı bir adamdır. Böylelerinin çoğalması, bizim fabrikanın selameti adına iyidir."

Bununla birlikte uzmanın bu sözlerini bir yüksek kalplilik eseri saymamalıdır. O, kör inançları olan bir adamdı. Sıranın üzerine oturan bir adamı hemen kovmak ona göre uğursuzluk sayılırdı.

Kalenik:

"Galiba kocadık!" diye söylendi ve oturmakta olduğu sıranın üzerine uzandı, yine sözüne devam etti:

"Sarhoş demek kolay. Yok canım sarhoş değilim. Vallahi billahi sarhoş değilim. Yalan mı söyleyeceğim? Sarhoş olmadığımı muhtara bile söyleyebilirim. Hem muhtardan bana ne? Geberesice köpoğlu köpek! Suratına tükürdüğümün keratası! Araba altında kalasıca tek gözlü şeytan! Ne diye ayazda insanların üzerine soğuk su döküyor?"

Öfke ile yerinden kalkan muhtar bağırdı:

"Domuza bak! Odaya kadar girmiş, üstelik masanın üstüne çıkmaya çalışıyor."

Bu sırada pencerenin camını tuzla buz eden oldukça iri bir taş muhtarın ayağı dibine düştü. Muhtar durakladı. Taşı yerden alarak:

"Hangi darağacı kaçkınının bunu attığını bir bilsem ben taş atmasını öğretirdim," dedi. "Bu ne biçim şaka!"

Sert bir bakışla elindeki taşı inceleyerek ekledi:

"İnşallah atanın başında paralansın!"

Sapsarı kesilen içki uzmanı bağırdı:

"Dur, dur, ne yapıyorsun? Allah seni her iki cihanda da korusun! Hiç böyle beddua olur mu?"

"Başımıza bir de koruyucu çıktı. Varsın keratanın başında paralansın; ne çıkar?"

"Böyle söyleme babalık! Rahmetli kaynanamın başına ne geldiğini sen bilmezsin!"

"Kaynananın mı?.."

"Evet, kaynanamın. Bir akşamdı. Vakit şimdikinden biraz daha erkendi Rahmetli kayınvalidem, kayınbabam, hizmetçi kadın, yanaşmamız, beş de

çocuk olduğu halde akşam yemeğine oturmuştuk. Kaynanam, dolmaların biraz soğuması için onları tencereden bir tabağa boşaltmıştı. Hepimiz işten gelmiştik. Açtık. Yemeğin soğumasını bekleyemedik. İnce uzun tahta çöplerle dolmaları yemeye başladık. Bu sırada, nereden çıktığı, kim olduğu belli olmayan bir adam belirdi. Karnı açmış; o da yemek istedi. Aç bir adama nasıl olur da yemek vermezsin! Onun eline de bir çöp tutuşturduk. Konuk –aç ineğin ota saldırdığı gibi– arka arkaya habire atıştırmaya başladı. Sofradakiler dolmanın birincisini bitirip ikincisini almak için tahta çöpleri uzattıkları zaman tabağı, dibine kadar, tamamıyla boşalmış buldular. Kaynanam tabağı bir daha doldurdu. Konuğun artık doyduğunu, bundan sonra da daha az yiyeceğini sanıyordu. Ama düşündüğü gibi olmadı. Konuk eskisinden çok atıştırmaya başladı... ikinci tabağı da boşalttı. Aç kalan kaynanam içinden, 'İnşallah dolmalar boğazında kalır' diye geçirmiş.

Kaynanam bunu içinden geçirir geçirmez konuk birdenbire tıkanarak yere yıkıldı. Hepimiz ona doğru koştuk. Herif boğulmuş, canı çıkmıştı."

Muhtar:

"İyi olmuş obur herife," dedi. "O zaten bunu hak etmiş."

"İyi ama sonu pek de öyle olmadı, o zamandan beri kaynanam bir türlü rahat yüzü görmedi. Hava kararır kararmaz ölü bize damlamaya başladı. Melun herif ağzında bir dolma olduğu halde bize gelir, bacanın tepesine kurulurdu. Gündüz olunca heriften eser bile

kalmazdı, biz de rahat ederdik. Ama akşam olur olmaz dama bak, itoğluiti bacanın tepesinde bulursun..."

"Hem de ağzında dolmayla ha?.."

"Evet, ağzında bir dolmayla."

"Tuhaf şey! Rahmetli çariçe zamanında da buna benzer bir şeyler duymuştum..."

Muhtar birdenbire durakladı. Pencerenin altında gürültüler ve dans edenlerin ayak sesleri duyuldu. Önce banduranın telleri hafifçe inledi. Sonra bir şarkı sesi buna katıldı. Bandura daha kuvvetle inlemeye başladı. Birkaç ses birden yükseldi. Bir şarkı tufanı koptu:

Delikanlı haberiniz var mı?
Meğer bizim balıklar baştan kokmuş...
Tek gözlü muhtarın,
Bütün fıçı tahtaları dağılmış.
Hey fıçıcı fıçıcı!
Muhtarı çemberle, çelik çember ile
Hey fıçıcı fıçıcı!
Muhtarı ıslatıver kırbaç ile.
Bizim muhtarın saçları kır, bir gözü kördür.
Hem ahlakı kötü, hem şeytan gibi moruktur,
Hem azgın, hem zamparadır,
Kızlara musallattır budala herif.
Delikanlıların işini bozmak sana mı kaldı?
Senin yerin artık tabuttur,
Onu ensesinden, bıyıklarından,
Hem de perçeminden asmalı.

Başını biraz yana doğru eğen uzman böyle bir küstahlık karşısında yere mıhlanmış gibi donakalan muhtara:

"Yaman şarkı imiş be hemşeri," dedi. "Şarkı yaman ama muhtarı yerin dibine geçiriyor."

Uzman, gözlerinde yumuşak ve tatlı bir bakış olduğu halde ellerini masanın üzerine koydu ve tekrar dinlemeye hazırlandı. Çünkü pencerenin altından kahkahalarla karışık, "Bir daha söyle, bir daha..." sesleri yükseliyordu. Muhtar hâlâ mıhlanmış gibi duruyordu. Bununla birlikte dikkatli bir göz, muhtarı yere mıhlayan şeyin pek de hayret duygusu olmadığını pek iyi fark edebilirdi. Acemi farelerin, bazen kuyrukları çevresinde dolaşmasına ancak yaşlı ve deneyimli kediler izin verir; bu arada onlar, acemi farenin deliğine kaçış yolunu kesmek için planlar kurmakla uğraşır. Muhtar bir yandan tek gözüyle pencereyi gözetlerken öbür yandan da ihtiyar heyeti üyesine işaret vererek elini çoktan kapının tokmağına atmış bulunuyordu...

Birdenbire sokakta bir gürültü koptu... Birçok meziyetinden başka meraklı da olan uzman ise, piposunu çarçabuk doldurarak sokağa fırladı. Ama şakacılar kaçmıştı. Muhtar, içi dışına çevrili siyah bir koyun gocuğu giymiş bir adamı kolundan sürükleyerek bağırıyordu:

"Hayır, sen elimden kurtulamazsın."

Uzman, fırsattan yararlanarak, herkesin rahatını bozan bu adamın yüzünü görmek için koştu. Ama uzun bir sakal ve boyalı bir yüzle karşılaşınca korku ile geri çekildi. Muhtar, hiçbir direnme göstermeksizin sessizce yürüyen ve sanki kendi evine gider gibi ardı sıra gelen tutsağını kapıya doğru sürüklerken bağırmaya devam ediyordu:

"Hayır, elimden kurtulamazsın!"

Bunları söyledikten sonra da üyeye seslendi:

"Karpo, ambarı aç! Biz bunu şimdilik karanlık ambara tıkalım da... Sonra kâtibi uyandırır, ihtiyar heyetini toplarız; bütün bu serkeşleri birer birer yakalar, hemen bugün hepsi hakkında bir ceza kararlaştırırız."

Üye, ambarın dehlizdeki kapısında asılı duran küçük kilidi açtı. İşte tam bu sırada dehlizin karanlığından yararlanan tutuklu, beklenmeyen bir atılımla birdenbire muhtarın elinden fırladı.

Tutsağını bu sefer yakasından daha sıkı yakalayan muhtar:

"Nereye?" diye bağırdı.

İncecik bir ses:

"Bırak, benim!" diye inledi

"Olmaz, olmaz delikanlı. Değil kadın taklidi, şeytan taklidi bile yapsan, beni aldatamazsın."

Muhtar, tutsağını karanlık ambarın içine şiddetle itti. Zavallı tutsak yere yuvarlanarak inledi. Muhtar, üyeyle birlikte kâtibin evine yollandı. Uzman da ağzından vapur gibi duman savurarak arkalarından koştu.

Üçü de başlarını önlerine eğmiş oldukları halde düşünceli düşünceli gidiyordu. Birdenbire karanlık bir sokağın dönemecinde alınlarını bir şeye şiddetle çarparak bağırdılar. Karşıdan da böyle bir feryat duyuldu. Karanlığın içinde tek gözüyle dikkat kesilen muhtar, kâtibi ve yanındaki iki üyeyi hayretle tanıdı:

"Ben de sana geliyordum muhtar efendi."

"Çok tuhaf işler oluyor kâtip efendi."

"Evet, çok tuhaf şeyler dönüyor muhtar efendi."

"Ne oluyor?"

"Delikanlılar azıttı, sokaklarda alay alay rezalet çıkarıyorlar. Efendimiz hakkında öyle şeyler söylüyorlar ki huzurunuzda tekrar etmekten utanıyorum; sarhoş bir moskal* bile bu sözleri murdar ağzına almaktan çekinir." Alaca bir şalvar ve şarap mayası renginde bir yelek giymiş olan hafif vücutlu kâtip bunları söylerken boynunu ileri geri oynatıp duruyordu. "Bir parça dalar gibi olmuştum. Bu melun kopuklar edepsizce şarkılar söyleyerek ve kapımı çalarak beni uyandırdı. Ellerini, ayaklarını bir güzel bağlamak istedim. Ama ben şalvarımı, yeleğimi giyinceye kadar her biri bir yana kaçıştı. Bununla birlikte elebaşları elimizden kurtulamadı. O şimdi nezarethane olarak kullanılan evde şarkı söyleyip duruyor. Bu melunun kim olduğunu öğrenmeyi çok istedim. Ne var ki, günahkârlar için demir döven şeytan gibi, yüzü gözü is içinde kalmıştı."

"Kılığı nasıldı kâtip efendi?"

"İtoğluit ters çevrilmiş siyah bir gocuk giymişti muhtar efendi."

"Yalan söylemiş olmayasın kâtip efendi? Ya bu çapkın şimdi bizim karanlık ambarda kapalı ise?.."

"Hayır muhtar efendi, kızma ama sen galiba biraz yanılıyorsun."

"Işık getirin! Görelim şu çapkını o halde."

Işığı getirdiler. Kapının kilidini açtılar. Muhtar karşısında baldızını görünce hayretinden donakaldı. Kadın:

---

* Çarlık Rusya'sında aşağılayıcı anlamda büyük Ruslara ve özellikle Moskovalılara verilen addır. *-çev.*

"Cevap ver bakalım, sen aklını hepten mi kaçırdın?" diye çıkışmaya başladı. "Beni karanlık ambara ittiğin vakit, o tek gözlü kellende acaba bir damla beyin var mı idi? Bereket versin talihim varmış da başımı demir çengele çarpmadım. Sana 'benim' diye bağırmadım mı? Kahrolasıca ayı, demir gibi pençelerinle beni yakaladın ve ittin; inşallah öbür dünyada da seni şeytanlar itsin."

Kadın bu son sözlerini, özel bir işini görmek için dışarı çıktığı sokak kapısının arkasından söylemişti.

Kendine gelen muhtar:

"Evet, görüyorum ki senmişsin," dedi. "Ne dersin kâtip efendi? Bu melun kopuk, iblisin ta kendisi değil midir?"

"Evet muhtar efendi, iblisin ta kendisi."

"Bu kopuklara adamakıllı bir ders vermek, onları işleriyle, güçleriyle uğraşmaya zorlamak zamanı gelmedi mi?"

"Çoktan geldi muhtar efendi, çoktan geldi."

"Bu budalalar kafalarına... Bu da ne? Sokaktan baldızımın sesini duyar gibi oldum. Evet ne diyordum. Bu budalalar kafalarına, kendilerini benimle bir tutmayı koymuşlar... Beni, kendilerinin akranı, sıradan bir Kazak zannediyorlar."

Bu sözleri izleyen kısa bir öksürük ve tek gözün, kaşların altından çevreye bakması muhtarın önemli bir şey söylemeye hazırlandığına işaret ediyordu.

"Bin bilmem kaç yılında –kafamı kessen şu kör olasıca tarihleri bir türlü söyleyemiyorum. Evet, bin bilmem kaç yılında o zamanki komiserlerden Sedaçem'e, Kazakların en akıllısını seçmesi emrolunmuştu. Evet!"

Muhtar, bu "evet" kelimesini parmağını havaya kaldırarak söylemişti. "Çariçeye konukçuluk yapacak olan bu Kazak herkesten akıllı olmalı idi. Ben o zamanlar..."

"Bunları anlatmaya gerek yok, muhtar efendi. Çünkü artık bunları herkes biliyor. Çariçenin iltifatını nasıl kazandığını artık bilmeyen kalmadı. Ama şimdi, benim dediklerimin doğru çıktığını itiraf et. Gocuğunu tersine giymiş o kopuğu yakaladığını söylemekle yanılmış olmadın mı?"

"Haa... Bu ters gocuk giymiş şeytana gelince, öbürlerine bir ibret olmak üzere onu zincire vurup adamakıllı cezalandırmak gerek. Hükümet kuvvetinin ne olduğunu iyice bir anlasınlar. Muhtar burada çarı değil de başka birisini mi temsil ediyor sanki? Sonra öteki delikanlıları da ele geçiririz. Bu alçak kopukların, domuz sürüsünü bostanıma sürüp bütün lahana ve hıyarlarımı nasıl yedirdiğini unutmadım. Bu piç kurularının harmanımı dövmek istemediğini unutmadım. Daha unutmadığım birçok şey var. Ama bunları bir yana bırakalım. Şimdi asıl öğrenmek istediğim şey, gocuğu ters giymiş bu iblisin kim olduğudur."

Bütün bu konuşmalar sırasında, bir kuşatma topu gibi susan, hep duman içinde bulunan uzman, kısa piposunu dudaklarından çekerek çevreye bir duman bulutu savurduktan sonra:

"Bunun ele avuca sığmaz bir herif olduğu görülüyor," dedi. "Böyle bir adamı, ne olur ne olmaz diye içki fabrikasında bulundurmak hiç de fena bir şey olmayacak... Hatta onu kandil yerine meşe ağacının tepesine asmak daha iyi olur."

Savurduğu bu nükte, uzmanın pek hoşuna gitti. Öbürlerinin bunu beğenmesini beklemeden hırıltılı bir gülüşle, kendi kendini alkışladı.

Bu sırada onlar, hemen hemen yere batmış küçük bir kulübeye yaklaşıyorlardı. Hep merak içinde idiler. Kapının önünde durdular. Kâtip anahtarı çıkardı ve kilide soktu. Ama anahtar uymadı. Çünkü bu, kendi sandığının anahtarı idi. Bekleyenlerin sabırsızlığı artmıştı. Kâtip ellerini ceplerine sokarak anahtarı aramaya, bulamayınca da küfür etmeye başladı.

Alaca şalvarının derin ceplerinde anahtarını aramak için iki kat olan kâtip, sonunda:

"Buldum!.." dedi ve anahtarı çıkardı. Bu kelime üzerine kahramanlarımızın yürekleri sanki tek bir yürek haline geldi. Bu birleşmiş kocaman yürek öyle şiddetle çarpmaya başladı ki, kocaman kilidin açılırken çıkardığı ses bile bunu bastıramadı.

Kapı açıldı... Muhtarın yüzü kireç gibi oldu. Uzman buz kesildi; saçları dimdik oldu. Kâtibin yüzünü bir dehşet kapladı. Üyeler yerlerinde donakaldı. Hep bir anda açılan ağızlarını bile kapayacak halde değillerdi: Karşılarında muhtarın baldızı duruyordu.

Kadının şaşkınlığı da onlardan aşağı kalmıyordu. Bununla birlikte biraz kendine gelir gelmez onlara yaklaşmak için bir harekette bulundu. Muhtar vahşi bir sesle:

"Dur!.." diye haykırdı ve kapıyı kadının üzerine kapayarak devam etti:

"Efendiler, bu şeytandır. Ateş getirin! Çabuk ateş getirin. Beylik kulübeye acımayacağım... Yakın, yakın

onu! Yeryüzünde şeytanın kemiklerinden bile eser kalmasın!"

Kapının arkasından bu müthiş kararı duyan baldız, korkudan bir çığlık kopardı. Uzman:

"Ne oluyorsunuz arkadaşlar," dedi. "Allah'a şükür saçlarınız neredeyse kar gibi bembeyaz olacak! Oysa siz hâlâ akıllanmamışsınız! Cadı, adi ateşle yanmaz. Onu ancak pipo ateşi yakar. Durun hele, ben şimdi her şeyi yoluna koyarım."

Uzman bunları söyledikten sonra piposundaki ateşi bir tutam kuru ot içine dökerek üflemeye başladı. Bu sırada zavallı baldız, büyük bir dehşet içinde olduğu halde, yüksek sesle yalvarmaya ve onları inandırmaya çalıştı.

Bunun üzerine kâtip de lafa karıştı:

"Durun kardaşlar," dedi, "boşuna günaha girmeyiniz! Belki de bu aslında şeytan değildir. O, yani şu içerdeki, haç çıkarmaya razı olursa o zaman gerçekten şeytan olmadığına inanırız."

Bu öneri kabul edildi. Kâtip dudaklarını kapının yanına dayayarak içeri seslendi:

"Bana bak şeytan, yerinden kımıldamazsan sana kapıyı açarız."

Kapıyı açtılar. Muhtar, kaçmak gerektiği takdirde gerisini güvencede bulundurmak ister gibi arkasına bakınarak: "Haç çıkar!" dedi. Baldız haç çıkardı.

"Hay Allah müstahakkını versin! Gerçekten baldızımmış. Hangi iyi saatte olsunlar seni bu deliğe tıktı?"

Baldız, delikanlıların onu sokakta kucaklayıp bütün direnmesine rağmen kulübenin geniş penceresin-

den içeriye nasıl soktuklarını ve üzerine pencere kanatlarını nasıl kapadıklarını hıçkırarak anlattı. Kâtip pencereye baktı. Geniş kanatların pervazları kopmuştu. Kanatlar yalnız üst kısımlarından bir tahta parçasıyla çivili idiler.

Baldız, birkaç adım geri çekilen ve tek gözüyle hâlâ kendisini incelemekte olan muhtara dönerek:

"Seni gidi tek gözlü şeytan seni!" dedi. "Senin fikrini ben biliyorum. Kızların peşinde serbestçe koşabilmek için beni yakmak istedin. Ak saçlı dedenin çocukça hareketlerini görecek kimse kalmayacak diye sevindin değil mi? Bu akşam Galya ile ne konuştuğunu bilmiyor muyum sanıyorsun? Ahhh!.. Ben hepsini biliyorum. Beni aldatmak zordur, hele senin akılsız başın beni hiç aldatamaz. Ben uzun zaman sabrederim, ama sonrasına karışmam..."

Baldız bunları söyledikten sonra yumruğunu muhtara göstererek hızla oradan uzaklaştı. Muhtar mıhlanmış gibi yerinde duruyor ve eliyle başını kaşıyarak düşünüyordu:

"Hayır," diyordu, "bu işte yine bir şeytan parmağı var."

Bu sırada içeri giren köy üyeleri bağırdılar:

"Yakaladık."

Muhtar sordu:

"Kimi yakaladınız?"

"Ters gocuklu şeytanı."

Muhtar, üyelerin yakalayıp getirdiği tutukluyu elinden tutarak:

"Getirin onu buraya," diye bağırdı. "Siz aklınızı mı kaybettiniz? Bu, sarhoş Kalenik'tir."

"Bu ne acayip iştir muhtar efendi! Herifi yakalamıştık... Şu kör olası delikanlılar sokağın içinde çevremizi aldılar. Dans etmeye, bizi itip kakmaya, dillerini çıkarmaya başladılar. Herifi elimizden almaya çalıştılar. Allah belalarını versin... Elimizdeki öteki idi. Nasıl oldu da bu karga onun yerine geçti. Burasını Allah bilir."

"Gerek bu haydudu, gerek sokakta görülecek diğer kimseleri yakalayıp cezaları verilmek üzere bana getirmenizi emrediyorum."

Oradakilerin bir kısmı muhtarın ayaklarına kapanarak:

"Aman muhtar efendi," diye bağrıştılar, "bu heriflerin suratlarını bir görseniz!.. Anamızdan doğduk doğalı böyle surat görmedik. Günaha girmek işten bile değil muhtar efendi. Bunları gören bir insanın korkusundan ödü patlar. Böylesine korkutulmuş bir adama hiçbir kocakarı kurşun dökmez."

"Ben size kurşun dökmeyi gösteririm. Siz ne yapıyorsunuz? Emirlerime karşı mı geliyorsunuz? Yoksa siz de mi onlarla birlik oldunuz? Siz de mi isyan ettiniz? Bu ne rezalet? Bu ne kepazelik? Bu sizin yaptığınız düpedüz haydutluktur. Siz... Siz... Ben bütün bunları komisere haber vereceğim. Hemen şimdi... Duyuyor musunuz, şimdi. Yıkılın, defolun karşımdan! Yoksa... Yoksa ben size..." Oradakilerin hepsi kaçıştı.

V

Boğulmuş Kız

HİÇBİR ŞEYDEN ÇEKİNMEKSİZİN, kendisini yakalamaya çıkanlardan korkmaksızın bütün bu karışıklıkların elebaşısı olan adam yavaş yavaş göle, eski eve doğru gidiyordu. Bu elebaşının Levko olduğunu söylemeye bilmem gerek var mıdır? Siyah gocuğunun önü açık, şapkası elinde idi. Nohut gibi ter döküyordu.

Akça ağaç ormanı karanlık bir görkem içinde yükseliyordu. Yalnız aya karşı olan cephesine gümüş renginde ince bir toz tabakası serpilmiş gibiydi. Durgun gölden bir serinlik esti. Yorgun yolcu soluk almak için kıyıya oturdu. Her şey sessizdi. Yalnız ormanın derinliklerinden bülbül sesleri geliyordu. Önüne geçilmez bir uyku delikanlının gözlerini hızla kapamaya başladı. Yorgun bedeni hemen oracıkta kendinden geçmeye hazırdı. Başı önüne eğildi...

Delikanlı gözlerini ovuşturarak ayağa kalktı:

'Hayır,' dedi. 'Sonra burada uyur kalırım.'

Çevresine bakındı; gece, ona daha parlak göründü. Garip ve büyüleyici bir parıltı ay ışığına karışmıştı. Levko böyle bir şeyi ömründe görmemişti. Ortalığa gümüş bir sis çöküyordu. Çiçek açmış elma ağaçlarından ve gece çiçeklerinden her yana güzel bir koku

yayılıyordu. Delikanlı gölün durgun sularına hayretle bakıyordu. Bölükbaşının tarihî evi âdeta suya yatmış gibi,. gölde bütün görkemiyle görünüyordu. Karanlık panjurların yerinde neşe saçan pencere camları ve kapılar göze çarpıyordu. İçerideki yaldızlar temiz pencere camlarından görünüyordu. İşte pencereler açılır gibi oldu! Soluk almadan ve kımıldamadan göle bakan Levko âdeta gölün derinliklerine inmiş gibiydi. Beyaz bir dirseğin pencereden uzandığını, koyu kestane renkli saç dalgaları arasından hafifçe pırıldayan parlak gözleriyle sevimli bir başın pencereden baktığını ve bu dirseğe dayandığını gördü. Genç kız yavaşça başını sallıyor, işaret ediyor ve gülümsüyordu.

Delikanlının kalbi çarpmaya başladı... Sular kımıldadı ve pencere yeniden kapandı. Delikanlı yavaşça gölden ayrıldı ve eve baktı; evin karanlık panjurları açıktı. Pencereleri ay ışığında parlıyordu. Kahramanımız:

'Bak,' diye düşündü, 'insanların yaptığı dedikodulara inanmamak gerekirmiş! Evini, sanki bugün boyatmış gibi boyası taptaze. Burada herhalde birisi oturuyor.'

Yavaşça eve yaklaştı. Ama orada her şey sessizdi. Bülbüllerin o olağanüstü ötüşleri güçlü yankılar yapıyor ve birbirine karışıyordu. Ara ara, yorgunluktan ve zevkten ölür gibi oldukları zaman, çekirgelerin sesleri ve kaypak gagalarıyla geniş su aynasına vuran bataklık kuşlarının haykırışları duyuluyordu. Levko, yüreğinde tatlı bir rahatlık ve sessiz bir mutluluk duydu. Bandurasını eline alarak çalıp söylemeye başladı:

Ey sen güzel ayım, benim ayım
Ve sen parlak yıldızım
Genç kızın bulunduğu
Avluyu aydınlatınız!

Yavaşça pencere açıldı. Delikanlının yansısını gölde gördüğü aynı baş, söylenen şarkıyı dikkatle dinleyerek pencereden bakmaya başladı. Uzun kirpikleri, yarı yarıya gözlerini kapıyordu. Bu baş, kar gibi, ay ışığı gibi soluktu. Ama ne kadar güzel, ne kadar olağanüstü idi. Bu baş, güldü. Levko titredi.

Genç kız başını bir yana eğerek ve sık kirpiklerini tamamıyla indirerek hafif bir sesle:

"Söyle genç Kazak," dedi. "Bana bir şarkı söyle!"

"Sana hangi şarkıyı söyleyeyim, benim güzel pânoçkam."

Genç kız:

"Delikanlı..." dedi ve gözyaşları solgun yanaklarından sessizce akmaya başladı. Genç kızın sözlerinde anlatılması güç bir dokunaklılık duyuluyordu:

"Delikanlı; bana üvey annemi bul! Bunu yaparsan senden hiçbir şey esirgemeyeceğim! Seni ödüllendireceğim. Seni zenginlik ve görkem içinde yüzdüreceğim. Bende ipekli pazubentler, mercanlar, gerdanlıklar var. Sana inciden bir kemer veririm. Bende altın da var... Delikanlı bana üvey annemi bul! Üvey annem korkunç bir cadıdır. Onun yüzünden dünya bana haram oldu; o beni azap içinde yaşattı; adi bir köylü kızı gibi beni çalıştırdı. Yüzüme bak! Yaptığı şeytanca büyülerle yanaklarımın pembeliğini yok etti. Beyaz gerdanıma

bak! Onun demirden pençesiyle gerdanımda bıraktığı morluklar bir türlü çıkmıyor. Bir türlü yıkanmıyor... Ne yapsam temizlenmiyor. Beyaz ayaklarıma bak! Bu ayaklar çok yol yürüdü; ama halıların üstünde değil, kızgın kumlar, çamurlu topraklar, sivri dikenler üstünde yürüdü. Ya gözlerim... Bir de gözlerime bak! Gözlerim, akıttığım yaşlardan artık göremez oldu... Bul onu bana, delikanlı! Üvey annemi bul!"

Kızın yükselir gibi olan sesi birdenbire kesildi. Gözyaşları solgun yüzünden sular seller gibi akmaya başladı. Delikanlının yüreğine bir ağırlık çöktü; yüreği merhamet ve acı ile doldu.

Yüreğini kaplayan derin bir heyecanla:

"Pânoçka," dedi, "senin için her şeyi yapmaya hazırım. Ama üvey anneni nerede ve nasıl bulabilirim?"

Genç kız acele acele:

"İşte, işte!" dedi. "Üvey annem orada! Kıyıda benim kızlarımla birlikte dans ediyor ve ay ışığında ısınıyor. Ama o kurnaz ve hilecidir, kendine boğulmuş bir kız süsü vermektedir. Ama ben onun burada olduğunu biliyorum, bunu hissediyorum. Onun burada bulunuşu bana ağırlık veriyor, beni boğuyor. Onun yüzünden, bir balık gibi serbest ve kolay yüzemiyorum, sapsız bir balta gibi suyun dibine batıyorum. Delikanlı, onu ara ve bul bana... Göster bana!"

Levko kıyıya baktı: İnce gümüşten bir sis içinde hayal meyal fark edilen beyaz giysili, gölge gibi hafif kızlar, inci çiçekleri ile bezenmiş bir tarlayı andırıyordu. Gerdanlarında altın kolyeler, gerdanlıklar, altın takıları parlıyordu. Ama hepsinin rengi solgundu. Bedenleri

âdeta saydam bulutlardan yapılmış gibiydi. Gümüşten ay ışığı altında saydam bedenleri her yana ışık saçıyordu. Dans eden boğulmuş kızlar Levko'ya biraz daha yaklaştılar, sesleri duyulmaya başladı. Durgun bir akşam vaktinde, rüzgârın okşayışıyla inildeyen dere kenarındaki kamışlar gibi gürültü ediyorlardı:

"Karga oyunu, karga oyunu oynayalım!"

"Kim karga olacak?"

Kura çektiler. Kendisine kura isabet eden kız kalabalıktan ayrıldı. Levko ayrılan kızı incelemeye koyuldu: Yüzü, giysisi, kısaca her şeyi öteki kızlardan farksızdı. Yalnız bu rolü istemeyerek oynadığı fark ediliyordu. Kızlar sıralandı ve yırtıcı düşmanın saldırısından kurtulmak için hızla kaçmaya başladılar. Karga olan kız yorgunluktan bitkin düşerek:

"Hayır," dedi, "ben karga olmak istemiyorum. Zavallı bir annenin piliçlerini kapmak bana ağır geliyor."

Levko:

'Bu kız hiç cadıya benzemiyor!' diye düşündü. Kızlar birbirlerine sordu:

"O halde kim karga olacak?"

Kura çekmek için tekrar bir araya toplandılar. İçlerinden birisi:

"Ben karga olurum," dedi.

Levko dikkatle bu kızın yüzüne bakmaya başladı. Bu kız, sıralanan öteki kızları hızla ve cesaretle kovalıyor, kurbanını yakalamak için dört bir yana saldırıyordu. Bu sırada Levko, bu kızın bedeninin diğer kızlarınki gibi parlak olmadığını, bedeninin içinde kara bir leke

bulunduğunu fark etti. Ansızın bir bağırışma duyuldu. Karga, kızların üzerine atılmış ve birisini yakalamıştı. Levko kızın tırnaklarının uzadığını, yüzünde şeytansı bir sevinç belirdiğini görür gibi oldu.

Levko eve doğru dönerek ve birdenbire parmağıyla karga olan kızı göstererek:

"İşte cadı!" dedi.

Pânoçka güldü, kızlar bağrışarak cadıyı yakalayıp götürdü.

Pânoçka, Levko'ya döndü:

"Delikanlı," dedi, "dile benden ne dilersen! Biliyorum ki sana altın gerekli değil. Sen Galya'yı seviyorsun. Oysa gaddar baban onunla evlenmene engel oluyor. Ama artık ona engel olmaz. Şu tezkereyi al ve babana ver!.."

Pânoçka beyaz elini uzattı. Yüzü acayip bir pırıltı ile yanıyordu... Levko anlatılması güç bir heyecan, ıstıraplı bir kalp çarpıntısı içinde tezkereyi kaptı ve... uyandı.

VI
Uyanış

BULUNDUĞU YERDE ayağa kalkan Levko kendi kendine, 'Nasıl olmuş da uyumuşum?' diye söylendi. Çevresine bakındı:

'Sanki gerçek! O kadar canlı ki! Olağanüstü, olağanüstü bir şey!'

Başı üzerinde durmakta olan ay, gece yarısını gösteriyordu. Her yer sessizdi. Gölden bir serinlik esiyordu. Tepedeki eski ev kapalı pencereleriyle hazin bir görünüm meydana getiriyordu. Evi kaplayan yosunlar ve yabani otlar, burada çoktan beri kimsenin oturmadığını gösteriyordu. Bu sırada Levko bütün uyku süresince, sinirli bir kasılmayla sıkılı duran yumruğunu açtı. Tezkerenin avucunda olduğunu anlayınca şaşkınlıkla bağırdı. Tezkereyi elinde evirip çevirerek:

'Ah, keşke okuma yazma bilseydim!..' diye düşündü. Tam bu sırada arkasında bir gürültü koptu:

"Korkmayın, herifi hemen yakalayın! Ne korktunuz? Biz on kişiyiz. Bunun şeytan değil, bir insan olduğuna kalıbımı basarım."

Muhtarın bu sözlerinden sonra Levko, birkaç elin birden kendisini yakaladığını hissetti. Bu ellerden bir kısmı korkudan titriyordu. Muhtar, Levko'nun yakasına yapışarak:

"Ahbap, çıkar bakalım şu korkunç maskeni," dedi. "İnsanları ürküttüğün yeter artık!"

Tek gözünü Levko'ya diken muhtar şaşırdı kaldı. Hayretinden birkaç adım geri çekilerek ve ellerini iki yanına bırakarak bağırdı:

"Levko, oğlum!.. Sen ha! Hay şeytanın piçi hay! Ben de bu işleri yapan hangi iblistir, hangi aksi şeytandır diye düşünüp duruyordum. Meğer bütün bunları yapan senmişsin! Demek babana kötülük yapmak isteyen, sokaklarda soygunlar yapan, şarkılar düzen hep senmişsin ha! Vay Levko vay! Maksadın ne? Sırtın mı kaşınıyor? Bağlayın şunu!"

Levko:

"Dur, baba," dedi. "Şu tezkereyi sana vermem emir olundu."

"Şimdi tezkerenin sırası değil, bağlayın şunu!" Tezkereyi açan kâtip:

"Dur muhtar efendi," dedi. "Komiserin yazısı."

"Komiserin mi?"

Üyeler de aynen tekrarladı:

"Komiserin mi?"

Levko da kendi kendine:

'Komiserin miymiş?' diye düşündü. 'İşte anlaşılmaz bir mucize daha!'

Muhtar:

"Oku, oku," dedi. "Bakalım komiser efendi ne yazıyormuş?"

Uzman, piposunu ağzında tutarak ve ateşini parmağıyla bastırarak:

"Komiser ne yazıyormuş?" dedi. "Dinleyelim bakalım."

Kâtip öksürdü ve okumaya başladı:

"Muhtar Yeftuh Makogonenko'ya emrimdir; duyduğuma göre sen, koca bunak, bakaya kalan vergileri toplayıp köyde düzeni sağlayacak yerde büsbütün zıvanadan çıkarak kötü işler yapmaya başlamışsın..."

Muhtar, kâtibi durdurarak:

"Vallah billah hiçbir şey duymuyorum," dedi.

Kâtip yeniden okumaya başladı:

"Muhtar Yeftuh Makogonenko'ya emrimdir. Duyduğuma göre sen, koca bu..."

Muhtar bağırdı:

"Dur, dur! Gereği yok. Gerçi okuduklarını duymadım ama tezkerenin bu kısmında önemli şeyler olmadığını biliyorum. Aşağısını oku!"

> Buna göre: Oğlun Levko Makogonenko'yu derhal, köyünüzdeki Kazak kızı Galya Petriçenka ile evlendirmeni; keza büyük yol üzerindeki köprüleri onartmanı; hatta beylik işler için bile olsa benim haberim olmadan halkın arabalarını mahkeme kâtiplerinin emrine vermemeni sana emrediyorum. Oraya geldiğim vakit işbu emirlerimin yapılmamış olduğunu görecek olursam, bu işten yalnız seni sorumlu tutacağım.
>
> Emekli Teğmen
> Komiser
> Kozma Derkaç-Drişpanovski

Ağzını bir karış açan muhtar:

"Görüyor musunuz?" dedi. "Duyuyor musunuz? Her şeyi muhtardan soruyorlar. Buna göre emirlerimi dinlemeniz gerek. Mutlak surette itaat isterim." Levko'ya dönerek sözüne devam etti. "Sana gelince... Komiserin emri gereğince –bu işin onun kulağına nasıl gittiğini her ne kadar benim için garip ise deseni evlendireceğim. Ama bundan önce de sana bir nagayka* ziyafeti çekeceğim. Biliyor musun hangi nagayka ile? Hani şu Meryem Ana kandilinin yanında duvarda asılı duran nagayka ile. Yarın ben onu iyice bir onarayım... Peki sen bu tezkereyi nereden aldın?"

Levko, işin böyle beklenmedik bir sonuca varmasından ötürü duyduğu hayrete rağmen, mektubun eline nasıl geçtiğini saklayacak ve kafasında başka türlü bir cevap hazırlayacak kadar akıllılık gösterdi:

"Dün akşam kasabaya kadar gitmiştim. Orada arabasından inmekte olan komisere rast geldim. Bizim köyden olduğumu öğrenince bana bu tezkereyi verdi ve dönüşte öğlen yemeğini yemek üzere bize uğrayacağını da, sana söylememi emretti."

"Sahi böyle söyledi mi?"

"Evet, söyledi."

Muhtar yanındakilere dönerek son derece önemli bir eda ile:

---

* Çarlık Rusyası'nda Kazakların halkı dağıtmak ve dövmek için kullandıkları bir çeşit kırbaçtır. Bu kırbacın ucuna çok sayıda bakır tel takılır. Bu tellerin uçlarında da küçük demir parçaları bulunur. *–çev.*

"İşitiyor musunuz?" dedi. "Komiser, kendi arzusuyla, bu aciz kuluna, yani bana, öğlen yemeğine gelecekmiş. Oh!"

Muhtar bu sırada parmağını havaya kaldırdı. Başına da, âdeta bir şeyler dinliyormuş gibi bir durum verdi ve tekrar sözüne devam etti:

"İşitiyor musunuz? Komiser bana öğlen yemeğine gelecek! Sen kâtip efendi, sen de ahbap, bu işe ne dersiniz? Bu, bize yalnız kuru bir onur getirmez, doğru değil mi?"

Kâtip de fikrini söyledi:

"Hatırladığıma göre şimdiye kadar hiçbir komiser herhangi bir muhtarda öğlen yemeği yememiştir."

Muhtar sevinçli bir tavırla:

"Muhtardan muhtara fark var," dedi.

Muhtarın ağzı çarpıldı; daha çok uzak bir gök gürlemesini andıran boğuk ve kısık bir gülüşle güldü:

"Sen ne dersin kâtip efendi?" diye tekrar söze başladı. "Muhterem konuğumuzun onuruna her evin bir piliç veya bir parça kumaş veyahut ne bileyim işte... Başka bir şey getirmesini emretsem nasıl olur?"

"İyi olur, muhtar efendi, iyi olur."

Bu arada Levko sordu:

"Babacığım düğün ne zaman olacak?"

"Düğün mü? Ben şimdi sana düğünü gösteririm! Ama saygıdeğer konuğumuza dua et! Yarın papaz nikâhınızı kıysın. Allah belanızı versin! Komiser emirlerinin nasıl harfi harfine yerine getirildiğini görsün. Çocuklar, artık uyumanız gerek, herkes evine gitsin. Bugünkü olay bana vaktiyle çariçenin..."

Muhtar bu sözleri söylerken her vakit yaptığı gibi çevresine anlamlı anlamlı bir göz attı. Levko:

"Muhtar şimdi, çariçeye nasıl konukçuluk ettiğini yine anlatmaya başlayacak," diye söylendi ve vişne ağaçlarıyla çevrili, bildiğimiz eve doğru acele adımlarla, sevinçli sevinçli gitmeye başladı. Yolda kendi kendine düşünüyordu:

'İyi kalpli ve güzel pânoçka! Allah sana ne muradın varsa versin! Seni öbür dünyada kutsal meleklerden hiç ayırmasın! Bu geceki mucizeden hiç kimseye söz etmeyeceğim. Bunu yalnız sana söyleyeceğim Galyacığım! Bana ancak sen inanırsın ve benimle birlikte, boğulmuş mutsuz kızın ruhunun istirahati için dua edersin.'

Levko eve yaklaştı; pencere açıktı. İçeriye vuran ay ışığı pencere önünde uyuyan Galya'nın yüzünü aydınlatıyordu. Genç kızın eli başının altında idi. Yanakları alev alevdi. Dudakları kımıldıyor, belirsiz bir biçimde Levko'nun adını söylüyordu.

'Uyu güzelim, uyu... Dünyadaki en güzel şeyler düşlerine girsin! Ama bunların hiçbirisi bizim uyanışımız kadar güzel olamaz!'

Levko genç kızı kutsayarak pencereyi kapadı ve oradan uzaklaştı. Birkaç dakika sonra köyde her şey uyumuştu. Yalnız ay, yine eskisi gibi, görkemli Ukrayna göklerinin boşluklarında parlak ve olağanüstü ışıklar saçarak yüzüyordu. Tanrısal gece, yükseklerde görkemli bir biçimde soluk alıyor, bütün büyüklüğüyle yavaş yavaş sona eriyordu. Olağanüstü güzellikte gü-

müşten pırıltılar altında toprak da güzeldi. Ama artık bu güzelliklerle kimse kendinden geçmiyordu. Herkes derin bir uykuda idi. Yalnız köpek havlamaları zaman zaman bu sessizliği yırtıyordu. Sarhoş Kalenik, kendi evini bulmak için, uyumuş sokaklarda daha uzun süre dolaştı durdu.

Bir derebeyi çocuğu olarak, Dikanka dolaylarındaki bir çiftlikte geçirdiği çocukluk yılları boyunca kulağına çalınan halk şiirleri ve türküleriyle, masal, söylence ve öyküleriyle beslenen Gogol, Kazak atalarının aşkları ve efsanelerini dinleyerek büyüdü.

Rus gerçekçiliğinin kurucularından olan Gogol'e saygınlık kazandıran ilk eserleri Ukrayna'daki bu çiftlik yaşantısına dair anlatılardır. Bunların en ünlülerinden ikisi, *Mayıs Gecesi* ve *Portre*'dir.

Mayıs Gecesi'nde Levko ve Galya'nın aşkını köy yaşantısının içinde, usta işi doğa tasvirleriyle anlatan Gogol, *Portre* adlı öyküsünde, gizemli bir portrenin, insanların hırslarını birer enstrüman gibi kullanarak yaşantılarını nasıl cehenneme çevirdiğini anlatıyor.

Portre, Gary Shteyngart'ın "Shylock on the Neva" öyküsüne, *Mayıs Gecesi* de Nikolay Rimski-Korsakov'un aynı adlı operasına esin kaynağı olmuştur.

Edebiyatseverler için, Hasan Âli Ediz'in güzel Türkçesiyle...

"Kiraz ve salkım ağaçlarından meydana gelen sık ve el değmemiş orman, köklerini suyun soğuk derinliklerine uzatmıştı... Doğanın en güzel yelpazesi gece rüzgârı, gizlice ağaçların yanına sokularak onları öptüğü zaman, yapraklar sanki darılıyormuş gibi, zaman zaman başlarını hoşnutsuzlukla sallıyordu. Bütün doğa uykuda idi..."

***Mayıs Gecesi*'nden**

8 TL. KDV'den muaftır

ISBN 978-605-172-396-9

yordam edebiyat

YordamEdebiyat
YordamEdebiyat
YordamKitap